Դ. ՏԱՐԻ ԹԻՒ 1131 ԵՐԿՈՒՇԱԲԹԻ 12 ՀՈԿՏԵՄԲԵՐ 1887 (Ն. Տ.) 24 ՀՈԿՏԵՄԲԵՐ 1887 6 ՍԷՖԷՐ 1305

20 ՓԱՐԱ (ԾՆՈՐ ՏՆՕՐԻՆՈՒԹԻՒՆ)

ՆԱՄԱԿՆԵՐ ԵՒ ԳՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ՊԷՏՔ Է ՈՒՂՂԵԼ
ԱՌ ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
ԱՐԵՒԵԼՔ ՕՐԱԳՐԻ
Ղալաթիա, Նորատունկեան-խան

غلطه‌ده نورادونکیان خانده (ارولك) غزته‌سی اداره‌سنه

Direction du journal AREVELK
Noradounghian Han, Galata
CONSTANTINOPLE

ԱՐԵՒԵԼՔ

ՕՐԱԳԻՐ

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԵՒ ԱԶԳԱՅԻՆ

20 ՓԱՐԱ (ԾՆՈՐ ՏՆՕՐԻՆՈՒԹԻՒՆ)

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Կ. Պոլսոյ համար Տարեկան	դաշնական արծաթ		160
» Վեցամսեայ	»	»	80
» Եռամսեայ	»	»	40
Գաւառաց համար եւ օտարական Թղթատարով տարեկան	»	»	240
Գաւառաց համար եւ օտարական Թղթատարով վեցամսեայ	»	»	120
Օտար երկիրներ, տարեկան		Ֆրանք	56
» » վեցամսեայ			28

Դուրս ղրկուած լրագրոց ծախքը Տնօրէնութեան վրայ է. Խմբագրութեան ղրկուած նամակ կամ գրութիւն ետ չտրուիր.

Les annonces sont reçues à l'Eastern Agency place Karakeuy Deïrmen Han Constantinople

Կ. ՊՈԼԻՍ, 12 ՀՈԿՏԵՄԲԵՐ, 1887

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԼՈՒՐԵՐ

ՄԱՐՈՔԻ ԽՆԴԻՐ

(Թայմզի՛ն Բարիզի Թղթակցէն)

«Մարոքէ եկած լուրերն հակասական են. Ափրիկէի այս մասն, որ ամէն մասէն աւելի մօտ է Եւրոպիոյ, գաղտնիքներով լի է մեզ համար, և Մարոքի դէպքերը միշտ մեծ յուզում կը պատճառեն. Ո՛չ Անգլիա, Ֆրանսա, Սպանիա, ո՛չ ալ Իտալիա անտարբեր կրնան մնալ ի տես ամենափոքր փոփոխման ի Մարոք, և նոյն իսկ Գերմանիա, որ ամենուրեք միջամտութեան պատրուակ կը փնտռէ, հարկ կը զգայ ուշի ուշով դիտել Մարոքեան խնդիրն.

«Ի՞նչ է պատճառն որ Միջերկրականի Տէրութիւնք այսչափ կարեւորութիւն կուտան Մարոքի.

«Անգլիա կը գտնուի ի Ճիպրալդար, Մարոքի դիմաց. Ֆրանսա՝ ի Թունուզ և ի Ճէզայիր, Մարոքի քովիկն. Իտալիա աչք ունի Տրիպոլսոյ վրայ, և Սպանիա, որ ունի զՃէուդա Մարոքի եզերաց վրայ, և զՄանգա Փրուզ Մարոքի հարաւակողմն, իւր ազգայ նահանգաց մին կը նկատէ զՄարոք. Ամէն Սպանիացիք կը հաւատան թէ Մարոք պիտի վերանորոգէ Սպանիոյ նախկին բարգաւաճումն, և Տէրութիւնն որ ձեռնարկէ տիրել Մարոքի, պարտի նախ մերժ անցունել ցեխոն Սպանիացւոյն, խաղաղապէս վայելելու համար իւր նոր երկրակալութեան տրգինքը. Միջազգային քիչ խնդիրներ կան որք այնչափ յուզեն Անգլիացւոց ազգային զգացումն որչափ Ճիպրալդարի դիմաց եւրոպեան Տէրութեան մը հաստատման խնդիրն, և Ֆրանսա ու Իտալիա, թէև Անգլիոյ և Սպանիոյ չափ ուղղակի շահ մը չունենին, ո՛չ նուազ եռանդեամբ կը զբաղին նոյն խնդրով.

«Այս պարագայից մէջ, Մարոքի համար կա՛մ միջազգային պատերազմ մը պէտք է, և կամ միջազգային համաձայնութիւն մը. Քանի որ ո՛չ մէկ Տէրութիւն հիմա միտքէն կ'անցունէ պատերազմիլ Մարոքի համար, ժամանակ է համաձայնութիւն մը գոյացնելու, ըստ որում անակնկալ դէպքեր, օրինակի համար Մարոքի Վեհապետին մահը, կրնան յանկարծակի շփոթութիւններ յառաջ բերել.

Մուլէյ Հասան, այժմեան Վեհապետը, 43 տարեկան է միայն. Իւր գլխաւոր զբաղման առարկայն է կանանոցն, ուր կան 300 կանայք, իւր նախորդներէն մնացած 1,500 կանանցմէ զատ, որոց ամէնքն ալ ինք կը հոգայ. (Յայտնի բան է թէ Գ. Պլովիձ կը յերիւրէ, կամ կը չափազանցէ, ըստ իւր բարի սովորութեան. Ո՞վ երբեք մտեր է Մարոքի Վեհապետին կանանոցն, և ոչխար համրելու պէս մէկիկ մէկիկ համրեր է անոր մէջ գտնուող կիները. Գ. Պլովիձ ինք կ'ըսէ քիչ մը վարը թէ Մարոքի Վեհապետն անմերձենալի է. Ի՞նչպէս ուրեմն իրմէ աւելի մերձենալի կրնայ լինել իւր կանանոցն, որպէս զի այս Բարիզաբնակ թղթակից կարող լինի ըսել մեզ թէ Ֆէսի կամ Մէքինէզի պալատան ամենէն գաղտնի մասերուն մէջ ո՛րչափ գեղուհիք (աւելի կամ նուազ) պահուըտած կը մնան.)

«Մարոքի Վեհապետը կը կարծէ թէ ճաշակ մ'ունի գիտութեանց համար, մանաւանդ աշխարհագրութեան համար. Քարտէսներ շինել տուաւ, բայց հարկ եղաւ անպէս մ'ընել որ Մարոքի երկիրն այս քարտէսներու վրայ երկրագնտիս երեք չորրորդ մասը գրաւած երեւի. Իբրեւ Շէրիֆ, իրաւունք ունի հովանոց գործածելու և կանաչ համետի մը վրայ նստելու. Շնորհիւ այս առանձնաշնորհման, ամենախորին արհամարհանօք կը նայի քրիստոնեայ Տէրութեանց ներկայացուցիչներուն վրայ. Երբ դեսպան մ'ուզէ տեսնել զինք, պարտի երեքօրեայ տեսակ մը մաքրանոցի (quarantaine) ենթարկել, որով կ'ըսուի թէ դեսպանը կը մաքրուի եւրոպական օդէն. Այս մաքրողական գործողութենէ յետոյ, Վեհապետը, ձիու վրայ նստած և իւր մեծ կանաչ հովանոցին պատսպարութեան ներքեւ, կ'ընդունի խեղճ դեսպանն, որ կը մերձենայ բաց գլխով, արեւուն հրատապ ջերմութենէն զարնուելու վտանգով. Վեհապետն երբ Մէքինէզ երթայ, կը նստի Վիքդորիա Թագուհւոյն կողմէ իրեն նուիրեալ կառքը, բայց կառապանը պարտի հետիոտն ընթանալ, զի ո՛չ ոք Վեհապետէն աւելի բարձր տեղ մը պէտք է նստի. Այս կառքէ զատ սայլ մը կայ ի Մազական, և Մարոքի բովանդակ Տէրութեան մէջ ուրիշ կառք կամ այն տեսակ փոխադրութեան կամ ճամբորդութեան անուաւոր միջոց չկայ.

«Մարոքի Վեհապետը չի խառնուիր քաղաքական գործերու, և գործոց գլուխը գտնուողներ ո՛րչափ կրնան պիտի ծածկեն անոր մահն, երբ մեռնի. Եւրոպեան Տէրութեանց դեսպանք կը բնակին Դանճէրի մէջ, նոյն Վեհապետին ներկայացուցիչն է Անտալուզցի Արաբ մը. այլ բուն Վեհապետն է Վէզիր Պէն Լարպի Գէմոյ, «իրաւագէտ» անուանեալ, որ գլխաւոր պաշտօնակիցն է նախորդ Վէզիր Պէն Մուսայի որդին. Սոքա երկոքին իրօք տէր են Մարոքի. Նոքա կ'ուղղեն Մուլէյ Հասանի ամէն շարժումներն, և Եւրոպացւոց հետ ամէն շօշափումէ հեռի կը պահեն զնա. Աւելորդ է փնտռել Թնդանօթարանի վերատեսուչ, քանի որ Մարոքի թնդանօթք ցրուեալ են անապատներու և ճահիճներու մէջ, ուր միշտ կ'ուղղուին քաղաքաց դէմ, և ո՛չ երբեք անոնց դէմ որք կրնան յանկարծակի գրաւել այդ քաղաքներ. Հանրօգուտ շինութեանց նախարար ալ չկայ երկրի մը մէջ որ բոլորովին զուրկ է ճամբաներէ, ո՛չ ալ ծովային գործոց նախարար կրնայ փնտռուիլ Տէրութեան մը մէջ որ նաւատորմ չունի. Թղթատարութեան նախարարն է հետիոտն սուրհանդակներու գլխաւորն, որք ձիերուն, կառքերուն և երկաթուղիներուն գործը կը տեսնեն այս երկրի մէջ.

«Բայց Մարոքի բնական հարստութիւնք տիրող ոգիութեան և ապականութեան համեմատ պէտք չէ դատուին. Մարոք կրնայ լինել նշանաւոր աղբիւր մը հարստութեան, եթէ ամեն Տէրութիւնք, համաձայնութեամբ գործելով, առանց փոփոխելու Մարոքի քաղաքական գոյութիւնը, բանան զայն աշխարհի ընդհանուր վաճառականութեան և քաղաքակրթութեան ձեռնեբեցութեան առջեւ. Այս երկիր ունի 60,000,000 հեկդարական (հէքդար) տարածութիւն, և 5 կամ 6,000,000 բնակիչ այնպիսի տարածութեան մը վրայ, ուր հանգիստ կրնան ապրիլ 20էն մինչեւ 30,000,000 բնակիչ. Քապիլք, իբր 3,000,000, մեծաւ մասամբ անկախ են, և կը գրաւեն լեռներն ու բարձրաւանդակներն, ուր Վեհապետին իշխանութիւնը չի թափանցեր.

«Երկու միլիոն Արաբներն, որք Վեհապետին և իւր Տէրութեան գլխաւոր յենակէտն են, կը բնակին մեծ քաղաքաց մէջ, — ի Ֆէս 80,000 հոգի են ի Մարոք 50,000, ի Մէքինէզ 15,000, նաեւ դաշտերու և հովիտներու մէջ. Հրեայք, որք միջնորդի դեր կը կատարեն Քապիլներու, Արաբներու և ցրուեալ Քրիստոնէից մօջեւ, և նաւահանգստաց մէջ կը վարեն Եւրոպիոյ հետ վաճառականութիւնն, 300,000 են. Թէ՛ ի քաղաքս և թէ ի գիւղօրէս Հրեայք կը բնակին որոշեալ շրջանակի մը մէջ, մեծ արտօնութիւններ կը վայելեն, և միանգամայն խորին նուաստութեան ենթակայ են. Չեն կրնար ձի նստիլ կամ սպիտակ փաթթոց կապել. Բազմամարդ ժողովուրդ մ'են, և կրնան մեծապէս աջակցել Տէրութեանց, երբ սոքա ձեռնարկեն վերանորոգել զՄարոք՝ խաղաղ ազդեցութեան մ'ի գործ դնելով արաբ ժողովրդեան վրայ.

«Ի Մարոք հազիւ 4,000 Քրիստոնեայք կան, անոնք ալ ծովեզերեայ քաղաքաց մէջ, ի Դանճէր, Ռապադ, Մոկատոր եւ Մազական. Մէկ քրիստոնեայ ընտանիք կայ յՄլքազար, և 5—6 ընտանիք՝ Մարոք քաղաքին մէջ. Մարոքի վերանորոգման մասին, պէտք է ի մտի ունենալ թէ Քապիլք անընկերական, անհամբոյր, խրոխտ ժողովուրդ մ'են, և կ'երազեն բարբարոս Տէրութեան մը կազմութիւնն, յորում կարենան պահել իրենց անկախութիւն և տարածել իրենց իշխանութիւն. Վերանորոգման գործին համար մեծ օգնութիւն չի կրնար սպասուիլ տեղացի Արաբներէն ալ, զորս աճաբեկած է կառավարութիւնն, և որք բուռն ատելութիւն մը կը տածեն Քրիստոնէից դէմ. Բայց ժողովրդեան հրեայ և արաբ տարրէց մէջ կրնան գտնուիլ թանկագին աջակիցներ, որոց օգնութեամբ Մարոք կրնայ վերածուիլ անհուն եւ արգաւանդ երկրի մը, յորմէ մեծամեծ հարստութիւններ կրնայ քաղել Եւրոպա.

«Այժմ Մարոքի արտածումը եւ ներածումը տարեկան երկու միլիոն ֆրանսական ոսկիէն աւելի չեն, մինչ կրնային հասնիլ 20 միլիոն անգլ. ոսկւոյ. Անգլիա կուտայ թէյ և բամպակեղէն ապրանք, Ֆրանսա՝ շաքար և երկաթեղէն, Գերմանիա՝ զգեստեղէն. Սպանիա կը մրցի անգլիական բամպակեղինաց և ֆրանսական շաքարին դէմ. Մարոքէ դուրս կը տարուին բուրդ, այծեմորթ, լուբիա, եգիպտացորեն, և ձէթ. Նաեւ Դանճէրէ եզ և ոչխար կը տարուին Սպանիա. Բայց արգիլուած է արտածել արմտիք, որպէս զի երկիրը չաղքատանայ, նմանապէս հանքային նիւթեր, որք Մարոքի հողին մասը կը կազմեն. Շատ ճոխ են Մարոքի հանքերն.

«Ահա երկիր մը, որ հարստութիւնն Եւրոպա կարող է հարիւրապատիկ աւելցնել և տարածել ընդ համայն Արեւմուտս, եթէ հաւաքական պատշաճ գործողութեան մը մասին կարենայ համաձայնութիւն գոյանալ. Ֆէսէ ի Դանճէր երկաթուղի մը, Մարոքի Վեհապետին կողմէ յանձնառութիւն մը թէ պէտք եղած ժամանակ պիտի ընդունի դեսպանները, քանի մը ուղիներու շինութիւն, քանի մը կամուրջներու հաստատում, և ահա՛ կերպարանափոխ կրնայ լինել Մարոք, շնորհիւ եւրոպեան համաձայնութեան մը որուն անհետի միջազգային պատերազմի վտանգը.»

Թայմզի՛ն Մաարիտի Թղթակցէն.

«Ընդհանուր համոզում մը կայ որ երբ Մարոքի Վեհապետը մեռնի, իրողութիւնն երկու շաբաթ կամ աւելի պիտի ծածկուի. Մեծագոյն շփոթութիւն յանժամ պիտի ծագի երբ Մուլէյ Հասան, իւր վայելած իրաւունքին համաձայն, իրեն գահաժառանգ նշանակէ հնգամեայ տղայ մը, իւր մէկ չերքէզ կնոջ զաւակը, փոխանակ իւր անդրանկին, 16 կամ 17 [illegible] տանուդն, որ արդէն քաջութիւն ցուցած է պատերազմի դաշտին վրայ, և այժմ զօրաց մեծ գունդ մը կը հրամայէ. Այս պարագայի մէջ, եթէ Մէքինէզի զօրքերը չյարին անդրանկին, քաղաքային պատերազմն անխուսափելի կը թուի.»

Այս ենթադրութիւնք առ այժմ կը կորսնցնեն իրենց կարեւորութիւն, քանի որ ուրբաթ աւուր հեռագիրը ծանոյց թէ Մարոքի Վեհապետն այնչափ առողջ է որ Սէլամլըգի արարողութեան կրցած է ներկայ գտնուիլ.

ՀՆԴԿԱՍՏԱՆ, ԱՆԳԼԻԱ ԵՒ ՌՈՒՍԻԱ

Սըր Սալար Ճունկ, Հայտէրապատի Նիզամին նախորդ Նախարարապետը, տեսութիւն մը հրատարակած է Հնդկաստանի անգլիական իշխանութեան վրայ, յորմէ կը քաղենք հետեւեալ հատուածները.

«Անգլիա ունի Հնդկաստանի մէջ իբր 50,000,000 մահմետական հպատակներ որոց մէջ են երկրին բնիկ ամենէն պատերազմասէր ցեղերն, որոց վրայ պարտի կրթնիլ Անգլիա՝ ետ մղելու համար օտար յարձակում մը. Այս մահմետական ցեղերն էին որ, 1857ին, իրենց Խալիֆին՝ Սուլթան Ապտ-իւլ-Մէճիտի հրամանաւ՝ իրենց միահամուռ աջակցութիւն ընծայեցին անգլիական իշխանութեան, Հնդկային մեծ ապստամբութեան միջոցին, երբ մահմետական ցեղերուն գասալքութեամբ կրնային ջարդուիլ ամեն Անգլիացիք և Անգլուհիք ի Հնդկաստան. Իմ վախճանեալ հայրս յաճախ կ'ըսէր ինծ թէ Խալիֆութեան բովանդակ ազդեցութիւնն անընդհատ այսր կ'ուղղուէր Կ. Պոլսէ, արգիլելու համար Հնդկային ապստամբութեան ծաւալումն Անգլիացւոց հետ միացնելու համար Հնդկաստանի մահմետական ժողովուրդներն, և թէ այս եղանակաւ Թուրքիա Անգլիոյ լիովին վճարեց Խրիմու պատերազմէն առ Անգլիա ունեցած պարտքը.

«Գիտեմ թէ արեւմտեան աշխարհին մէջ ազգաց կրօնային զգացումն ո՛չ ևս կարեւոր տարր մը կը համարուի քաղաքականութեան նկատմամբ, բայց արեւելից մէջ այսպէս մտածել իմաստութիւն չէ. Միլիոնաւոր ժողովուրդք որք այսօր աշխարհի ջերմագոյն կլիմայից մէջ ամեն տարի ամիս մը կը պահեն Ռամազանի ծոմն—14-15 ժամեր սնունդէ և ջուրէ բոլորովին հրաժարելով,— և կրօնային եռանդն որով աւելի քան հազար տարիէ ի վեր այս ժողովուրդք կը համակերպին անձնուիրութեան այս պատուէրին զոր Մարգարէն տուած է, միթէ պիտի մնա՞ն անխռով երբ Մէքքէի եւ Մէտինէի սրբավայրը նպատակակէտ դառնան օտար յարձակման մը.

«Հնդկաստանի լուսաւորեալ դասերը կը խոստովանին թէ Անգլիոյ իշխանութիւնն ապահոված է զմեզ ընդդէմ ներքին անվերջ կռիւներու, որք միշտ կը սպառէին մեր ժողովրդոց ներքին ոյժերն, և հաստատած է ի [illegible] ւասար օրինաց, և անհատական անբռնաբարելի ազատութիւն. Կ'ըսուի թէ կորուսած ենք մեր ազգային ազատութիւնները. բայց այս ազատութիւններ ո՛չ այլ ինչ էին բայց եթէ քանի մը բռնապետներու վայելած ազատութիւնն՝ հարկադրելու համար իրենց հպատակներն որ պատերազմ մղեն ուրիշ բռնապետներու հպատակաց դէմ. Այս կարծեցեալ ազատութիւն այժմ կը զղջացուի մեզ. բայց աւելի քան 240,000,000 Հնդկաստանցիքս այսօր իրաւունք ունինք մեր ուզածին պէս ապրելու, հպատակելով միակ և ծանօթ գրաւոր օրէնքի մը. Որպէս զի մահմետական միլիոնաւոր բնակիչք ցմիշտ յարեալ մնան անգլ. տիրապետութեան՝ կը մնայ մի միակ պայման, այսինքն թէ այս Մահմետականք կարող պէտք է լինին ցմիշտ տածել սա սիրելի համոզում թէ, հաւատարիմ հպատակներ լինելով մեր Մեծ Սպիտակ Կայսրուհւոյն, հետեւապէս ենք զօրեղագոյն կապն բնական դաշնակցութեան ի մէջ մեր Թագուհւոյն և մեր Խալիֆին, ի մէջ Հնդկաստանի աշխարհական իշխանութեան և այն հոգեւոր իշխանութեան որ կը ճառագայթէ Վոսփորէն.»

Քանի մը օր առաջ հրատարակեցինք զարմանալի Ցայտարարութիւն մը, որով Հնդիկներն ի զէն կը հրաւիրուէին ընդդէմ անգլիական տիրապետութեան, —Ցայտարարութիւն որ թէպէտ կը կրէ «Հնդկաստանի ազատարար ընկերութեան գործադիր մասնախմբին» ստորագրութիւնը, բայց իրօք կը բխի Հնդիկ Մահարաճայ Տուլիբ Սինղէ, որ, նախկին Իշխան Սիխերու Հնդկային համբաւաւոր ցեղին, այժմ ի Մոսկուա ապաստանած կը գտնուի.

Հետաքրքրական է քանի մը տեղեկութիւններ տալ Անգլիացւոց այս նոր թշնամւոյն վրայ, որ լիայոյս կ'երգէր օր մը տեսնելու անգլիական տիրապետութեան վերջն ի Հնդկաստան.

Տուլիբ Սինղ որդին և ժառանգն է Ռունճիդ Սինղի, Սիխերու պետին և Լահօրի Իշխանին, որ մեռաւ 1839ին.

Տիկին Մահարանին, իւր այրի կին, կրցաւ վարել զիւր իշխանութիւն քաղաքային անընդհատ պատերազմաց հակառակ, և իշխանական գահուն վրայ պիտի դնէր զՏուլիբ Սինղ, երբ Անգլիացիք տիրեցին Լահօրի, և Լոնտոն աքսորեցին զիշխանուհին և նորա գահաժառանգ որդին.

Դեռահաս իշխանը կրթուեցաւ անգլիացի ազնուականի մը զաւկին պէս. Թողուց իւր նախնեաց կրապաշտական կրօնն. անգլ. կառավարութեան կողմէ իրեն տրուած տարեկան 40,000 անգլ. ոսկւով գնեց գիւղակ մը. Կնութեան առաւ Անգլուհի մը, արձանագրելով զիւր ամուսնութիւն Աղեքսանդրիոյ անգլիական հիւպատոսարանին մէջ, և ի Լոնտոն ա'նպիսի շռայլ կեանք մը վարեց որ պարտուց տակ ինկաւ, և մնանկացաւ. Այս դրամական անձկութեան իբրեւ դարման, անգլ. կառավարութենէն խնդրեց որ իւր ձեռ[illegible] անգամայն երկու միլիոն անգլ. ոսկի վճարուի իրեն. Անգլ. կառավարութիւնը մերժեց. Եւ ահա Տուլիբ Սինղ շոգենաւ նստաւ Հնդկաստան երթալու համար, չսքօղելով թէ իւր դիտումն է Լահօր մտնել, և ջանալ իւր հարց գահը նստելու. ՅԱտէն ձերբակալեցաւ Լոնտոնի կառավարութեան հրամանաւ, և ետ ղրկուեցաւ յԵւրոպա, ուր առանձնական կեանք մը վարեց. պահ մը իւր անուն չլսուեցաւ, և յանկարծ լրագիրք ծանուցին օր մը թէ Տուլիբ Սինղ Մոսկուա կ'երթայ. Ճամբան քսակահատներ գողցան իւր գրպանակ, որ կը պարունակէր 1,000 անգլ. ոսկի և իւր անցագիր. Բայց Գ. Կաթքովի ազդեցութեամբ, կրցաւ Ռուսիա մտնել առանց դրամի և առանց անցագրի. Հիմա Ռուսիոյ տրամադրութեան ներքեւ է, Անգլիոյ դէմ գործելու համար. (Թան.)

ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ Գահաժառանգ Իշխանին կոկորդի հիւանդութիւնն Եւրոպիոյ մէջ օրուան քաղաքական խնդիրներէն մին է. Պէտք չէ մոռնալ որ Գահաժառանգ Իշխանն իւր հօր և Պիզմարք Իշխանին քաղաքականութենէն տարբեր քաղաքականութեան մը

—)(75)(—

ԹԵՐԹՕՆ ԱՐԵՒԵԼՔԻ

ԺԻՒԼ ՄԱՐԻ

ԹԵՒԷՋ

ՄԱՍՆ ԵՐՐՈՐԴ

ՔԻՆՃԽՆԴԻՐ ԵՂԲԱՅՐՆԵՐ

Ժան-Մառգ տակաւին պահեստը լինելով, այդ թոյլտուութիւն չշնորհուեցաւ նմա.

Յուսահատ սրտով վերադարձաւ ի Սոնըրի, սակայն ամեն պարագայի մէջ Ժան-Մառգը տեսնելու հաստատ որոշմամբ.

Գիտէր որ բանտապահը, հայր Ըրմոսէ, զինուորներէն էր այն արձակաղէն ջոկատին որում մասնակից եղած էր ինք պատերազմի միջոցին.

Դռէզուռ կոմսին առ Ըրմոսէ տուած այցելութենէն երկու օր յետոյ, Սամսոն եւս կը զարնէր բանտին դուռը.

Երբ ծերունին կիսովին բացաւ դռնակն, անմիջապէս ճանչցաւ Սամսոնը.

Սակայն իւր դէմքը խոժոռեցաւ.

—Ի՞նչ կ'ուզես. Ժան-Մա՞ռգը տեսնել. Անհնար է, եթէ արտօնութիւն չունիս... Գիտես որ այս է հրամանն.

—Արտօնութիւն չունիմ եւ չեմ եկած խնդրելու քեզնէ որ պարտականութեանդ դէմ գործես... Գիտեմ որ աւելորդ է այս.

—Շատ լաւ, երիտասա՛րդ. Եւ քանի որ խօսք կը հասկնաս, ի՞նչ կերպով կրնամ ծառայութիւն մը մատուցանել քեզ.

—Բաց դուռը. Խօսք մ'ունիմ.

—Մտիր.

Սամսոն անմիջապէս բանտապահին պատմեց իւր նախընթաց աւուր հետազօտութիւններն եւ ըրած գիւտը.

Յետոյ, թուղթը գրպանէն հանելով.

—Աւասիկ նամակն, ըսաւ. Կը խնդրեմ քեզմէ, Ըրմոսէ, ի յիշատակ այն արկածալից օրերուն զորս միատեղ անցուցած ենք, այս թուղթն առնուլ եւ տանիլ Ժան-Մառգի ցոյց տալ... Ուշի ուշով մտիկ կ'ընես Ժան-Մառգի ըսելիքն եւ ինծ կը հաղորդես առանց բառ մը մոռնալու.

—Խնդրածդ քիչ մը հակառակ է պաշտօնիս բնութեան.

—Խորհէ՛ որ խնդիրը բարեկամիս կենաց վրայ է.

—Ո՛հ, ազոր խօսք չունիմ. Միւս կողմէն, կ'երեւայ որ բարեկամդ շատ կարեւորութիւն չտար կեանքին... Առտըլէի նկուղին մէջ անոր հետ բանտարկուած էի երբ Գուալրտօ փախաւ, եւ շատ լաւ կը յիշեմ որ Ժան-Մառգ չուզեց մեզ հետեւիլ, պատրուակելով թէ կեանքն անտանելի է իրեն համար... Ի՛նչ զարմանալի բան, մարդիկ կան որոց համար կեանքն անտանելի է.

Սամսոն ծերունիէն առա՛ջ ըրած էր զայս խորհրդածութիւն.

—Խցիկին մէջ սպասէ՛, ըսաւ Ըրմոսէ. Մէկ վայրկեանէն կը վերադառնամ... Ամեն բանէ առաջ կը խնդրեմ որ բան մը չըսես այս գործին վրայօք... Պաշտօնս կորսնցնելու պատճառ կ'ըլլաս... Ժան-Մառգ պահեստն է... ոչ մէկու հետ կրնայ հաղորդակցիլ... Գիտեմ որ միշտ իրաւունք ունի հաղորդակցիլ իւր բանտապահին հետ, սակայն այս պահուս, քու թարգմանդ լինելով, կը նմանիմ այն յոռի զինուորին որ, իրեն տրուած հրամանը չկատարելու վրայ, վրայէն կը ցատքէ, առանց մտածելու նմա...

Եւ ելաւ գնաց, միշտ քթին տակէն քրթմնջելով, դժգոհ դէմքով.

Սամսոն նախանձու աչքով կը հետեւէր նմա մինչ աներեւոյթ կը լինէր լուին եւ ամայի նրբացքներուն խորն, ուր իւր հաստատ քայլերը միայն կը հնչէին ծանրապէս.

Կը նախանձէր նմա, որովհետեւ Ժան-Մառգը պիտի տեսնէր.

Կ'երեւակայէր որ տակաւին կը տեսնէր զնա—մինչեւ Ըրմոսէ ի վաղուց հետէ աներեւոյթ եղած էր—. Ծերունին կանգ կ'առնուր խցիկի մը փոքր դրան առջեւ, իւր տրցակին բանալիներուն մէջէն խոշոր բանալի մը կ'առնուր, նիգը կը բանար, ծխնիները կը հրէր ծանր դրան որուն ետին էր Ժան-Մառգ.

Կը տեսնէր նաեւ բանտարկեալը, տըխուր եւ գունատ, յուսահատ իւր մահացու մենութեան մէջ զոր օրն անգամ մը միայն կ'ընդհատէին՝ յոգնեցնելու զնա անդադար եւ աւելորդ հարցաքննութեամբք, որովհետեւ Ժան-Մառգ, ինչպէս կանխաւ ծանուցած էր, պատասխան չէր տար եւ բացարձակ լռութիւն մը կը պահէր.

Կը տեսնէր Ըրմոսէն—բարեսիրտ մարդն—որ կ'ըսէր բանտարկեալին թէ ինք, Սամսոն, իւր խցիկին մէջ կ'սպասէր, երկու քայլ հեռի.

Կը տեսնէր որ Ժան-Մառգ ոտք կ'ելնէր, այս լուրին վրայ բերկրապատար, գոգցես խոյանալու համար առ իւր եղբայրն, յետոյ՝ բանտապահին մէկ խօսքովը՝ վերստին կ'իյնար իւր անկողնոյն վրայ, նկուն եւ վհատ.

Եւ ամենն այդ էր. Ա՛լ բան մը չէր տեսներ.

Եւ իրօք այդպէս եղած էր.

Ըրմոսէ դուռը բացած եւ ներս մտած էր.

Ժան-Մառգ, անկողնոյն վրայ նստած, հազիւ աչքերը վերուցած էր դէպի բանտապահն.

—Սամսոն դուրսն է, ըսաւ Ըրմոսէ.

Երիտասարդն անկողնէն դուրս ցատքեց ընդոստ.

—Հո՞ն է... Պիտի տեսնե՞մ զինքը... պիտի խօսի՞մ իրեն հետ...

—Կամա՛ց, բարեկամս, կամա՛ց. Հանդարտէ՛. Չպիտի տեսնես զինքն եւ չպիտի խօսիս իրեն հետ...

—Ինչո՞ւ համար.

—Որովհետեւ հրաման մ'առած եմ և մինչեւ որ այդ հրամանը ետ չառնուի, ստիպուած եմ յարգել զայն. Արդէն բաւական ծանր հարուած մը կուտամ այդ հրամանին՝ Սամսոնի եւ քու մէջտեղդ միջնորդ լինելով.

—Ի՞նչ կ'ուզես ըսել եւ ի՞նչ միջնորդութիւն յանձն առած ես.

—Նախ սա թուղթն առ.

Ժան-Մառգ կարդաց թուղթի կտորներն զորս Սամսոն իրարու փակցուցած էր.

Իւր դէմքը կ'արտայայտէր խորին զարմացում մը զոր չէր կրնար ծածկել.

—Ի՞նչ է այս, ըսաւ երբ ընթերցումն աւարտեց.

—Ինծմէ աղէկ գիտես... Ասոր մէջ գրուած է թէ հաստատապէս որոշած ես ինքզինքդ սպաննել,—ինչպէս Առտըլէի նկուղին մէջ, կը յիշե՞ս.

—Սամսո՞ն տուաւ քեզ այս նամակն.

—Այո՛, վայրկեան մ'առաջ.

—Ո՞ւր գտեր է զայն.

—Պուլատանի մէջ, սպանութեան վայրին վրայ.

—Տարօրինա՛կ բան, մրմնջեց բանտարկեալը. Գիտե՞ս թէ Սամսոն ի՛նչ կ'սպասէ ինծմէ.

—Անշուշտ. բացատրութիւն մը կ'ուզէ երկու կէտի վրայ.

—Առաջի՞ն.

—Ի՞նչպէս կ'ըլլայ որ այս նամակը կորսնցուցած ըլլաս ճիշդ այն տեղն ուր Նագիվէլ սպաննուած է.

—Երկրո՞րդ, ըսաւ Ժան-Մառգ հանդարտութեամբ.

—Ի՞նչ խորհրդաւոր պատճառներ անձնասպանութեան կը մղէին զքեզ.

—Լա՛ւ մտիկ ըրէ պատասխանս եւ նոյնութեամբ հաղորդէ բարեկամիս...

—Մտիկ կ'ընեմ, Ժան-Մառգ. Կրնաս վստահ լինիլ յիշողութեանս վրայ.

—Ես չե՛մ կորսնցուցած այս նամակը Պուլատանի անտառին մէջ—եւ ասոր համար գերընտիր պատճառ մ'ունիմ... սա թէ այս նամակը գրողը ես չեմ:

—Հէ՞... ի՞նչ... դուն չե՞ս...

—Իմ գիրս կատարելապէս կեղծուած է. ինծմէ զատ ով ալ ըլլայ կը խաբուի եւ կը հասկնամ որ Սամսոն եւս խաբուած է... սակայն, դարձեալ կ'ըսեմ, այս նամակը գրողն ես չեմ...

Ըրմոսէ Ժան-Մառգի կը նայէր վշտալի զարմացմամբ մը.

Քիչ մ'առաջ ապահով էր թէ երիտասարդն անմեղ է. Այժմ իւր համոզումը խախտած էր.

—Ի՛նչ զարմանալի եղանակ ինքզինքը պաշտպանելու, մրմռաց... ինչ որ է, ինծ չվերաբերիր... Այս ամենը քննութենէն դուրս տեղի կ'ունենայ. Իմ գործս չէ այս եւ բա՛ռ մը չեմ ըսեր այս խնդրոյն վրայ...

Ժան-Մառգ, տենդոտ յուզմամբ մը խցիկին մէջ կ'երթեւեկէր մեծաքայլ. Եւ քայլած ատեն, կը խորհէր.

—Կը կարծէի թէ բաղդն այսպէս ամեն բան կարգադրած էր ինծ դէմ եւ թէ մարդոցմէ դանգատելու բան մը չունէի. Կը կարծէի թէ դիպուածը միայն ի մի վայր հաւաքած էր այս նշաններն, այս ապացոյցներն, որպէս զի անոնց ներքեւ ընկճէի... Այժմ կը տեսնեմ թէ սխալեր եմ... Ինչ որ դիպուած կը կարծէի, անորդ մեքենայութեան մը արդիւնքն է... Այդ դիպուած մարդու մը ձեռքով տնօրինուած է... Այս նամակին համոզիչ փաստ մ'է այսմ... Ստուգի չպիտի հաւատան ինծ երբ ըսեմ թէ ես չեմ գրած զայն... Արդարեւ այնքա՛ն արտասովոր է այս, եւ այնքա՛ն տարօրինակ կերպով կարգադրուած. Սակայն պէտք է որ ըսեմ զայս Սամսոնի, որպէս զի հաւատայ ինծ...

(Շարունակելի)

ներկայացուցիչ է։ Աւելի ազատամիտ, աւելի խաղաղասէր, նուազ զինուորական և աւելի սահմանադրական է՝ Իր կին, Վիքդորիա Իշխանուհին, Վիքդորիա Թագուհւոյն անդրանիկ դուստրն, եւ Գերմանիոյ ապագայ Կայսրուհին, աւելի եւս տոգորեալ է սահմանադրական եւ ազատական այն ամեն սկզբունքներով, զորս Պիզմարք մահու չափ կ'ատէ և այնչափ համոզուած է որ եթէ այդ սկզբունքներ ի կիր առնուին Գերմանիոյ մէջ, աղետաբեր պիտի լինին կայսրութեան և գերման ազգին միութեան և զօրութեան։ Իսկ եթէ Գահաժառանգ Իշխանը մեռնի, նորա որդին՝ Վիլհէլմ Իշխանը՝ ճշգիւ ներկայացուցիչ է պապուն և Պիզմարք Իշխանին, իւր զինուորական, պատերազմասէր, փառասէր և աշխոյժ բնաւորութեամբ, իւր միապետական խրոխտ բարքով եւ իւր ֆիզիքական կորովով, քաջութեամբ ու ճարպիկութեամբ։ Պիզմարք բնաւ չի սիրեր Գահաժառանգ Իշխանն, այլ կը պաշտէ նորա որդին, եւ Վիլհէլմ Իշխանն ալ Գերմանիոյ մէջ Պիզմարք Իշխանին ջերմագոյն սքանչացողն է։

Արդ, պիտի ասել՝ թէ մեռնի Գահաժառանգն։—Այս է մեծ խնդիրն Պիզմարքի համար, եւ հետեւաբար միջազգային քաղաքականութեան համար։ Պիզմարք կը վախնայ որ Գահաժառանգը մինչեւ իսկ եթէ չմեռնի՝ հիւանդոտ վիճակի մը մէջ կը յաջորդէ իւր հօր, եւ յանժամ բոլորովին անձնատուր կը լինի իւր խելացի, ճարտար, փառասէր և ազատասէր կնոջ՝ Վիքդորիա Իշխանուհւոյն՝ ազդեցութեան, որ կ'ըսուի թէ վրէժ ունի լուծելու թէ՛ Պիզմարքէն և թէ՛ արդի Աւկուստա կայսրուհիէն, որք իրեն երբեք չեն տար եւ իրեն չեն հանդուրժեր եղեր։ Եւ Գահաժառանգին հիւանդութիւնն ալ եթէ մահուամբ չվերջանայ, երկար տեւելու երկիւղ կուտայ՝ զի ամենէն անուանի բժշկաց ջանքերուն հակառակ, բարուքման ճամբու մէջ մտած չէ տակաւին, եւ Թոքախտի պէս իւր վրայ մնալով, քիչ քիչ բայց անդադար կը տկարացնէ զինք։

ԱԶԳԱՅԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

ԿԱԶՄՈՒԹԻՒՆ ԴԻՒԱՆԻ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԺՈՂՈՎՈՅ

Նորընտիր Քաղաքական Ժողովն այս առաւօտ ի նիստ գումարեցաւ ի Խորհրդարան Ղալաթիոյ ընդ նախագահութեամբ Ամեն. Ս. Պատրիարք Հօր։ Ներկայ էին՝

Վսեմ.	Աղնաւուրեան	Յովհաննէս	էֆ.
Մեծ.	Գաբամաճեան	Կարապետ	»
»	Գաբրիէլեան	Գաբրիէլ	»
»	Թորոսեան	Յովհաննէս	»
»	Հաճեան	Խաչիկ	»
Վսեմ.	Մագսուտ	Սիմոն	պէյ
Մեծ.	Ձաքեան	Նիկող.	էֆ.
	Սրվաճեան	Կարապետ	»

Աբրահամեան Մեծ. Սարգիս էֆէնտի եւս իւր քուէն ղրկած էր։ Ներկայ ժողովականք կարծեաց փոխանակութենէ մը յետոյ դիւանի ընտրութեան ձեռնարկելով, գաղտնի քուէարկութեամբ Քաղաքական Ժողովոյ ԱՏԵՆԱՊԵՏ ընտրեցին զՎՍԵՄ. ՄԱԳՍՈՒՏ ՍԻՄՈՆ ՊԷՅ։

Ապա, դիւանի միւս անդամոց ընտրութիւն կատարելով, ընտրեցան՝

Դեր-Ատենապետ Իլիաս էֆ. Չայեան
Ա. Ատենադպիր Կարապետ » Սրվաճեան
Բ. » Յովհաննէս » Թորոսեան

Յետոյ, որոշուեցաւ յառաջիկայ հինգշաբթի առաւօտ ժամ 4ին ի նիստ գումարիլ ի Խորհրդարան Ղալաթիոյ, նախապէս գծելու համար թէ ինչ պէտք է լինի Քաղ. Ժողովոյ հետեւելիք ընթացքը։

ԼԱՏԻՆԱԿԱՆ ՈՏՆՁԳՈՒԹԻՒՆՔ ԵՐՈՒՍԱՂԷՄ

Երուսաղեմայ Միաբանութեան կողմէ չաբաթ օրն Ամեն. Ս. Պատրիարք Հօր ուղղեալ հեռագիր մը կը ծանուցանէր թէ յիսունի չափ Լատին կրօնաւորք Բեթղեհեմի տաճարին մէջ Հայոց յատուկ տեղն երթալով սեղանին առջեւ գտնուած գորգերն եւ փոխաթները բռնութեամբ վերցուցած եւ յայտարարած են, թէ Հայք սեփհականութեան իրաւունք չունին այդ եկեղեցւոյ մէջ։ Ցայտնի է թէ ի Բեթղեհեմ Հայոց յատուկ տեղը կը գտնուի տաճարին հիւսիսային կողմն եւ հաստատուած ու ապահովուած է կայսերական հրովարտակներով։

Ամեն. Ս. Պատրիարք Հայրն անմիջապէս Թագրիր մ'ուղղելով Դատական եւ կրօնական գործոց նախարարութեան՝ խնդրեց հրամայել Երուսաղեմայ կառավարչին որ արգելու Լատինաց սոյն անիրաւ ոտնձգութիւնն եւ ազդու միջոցներ ձեռք առնու ապահովելու համար Հայոց արդար իրաւունքներն եւ Ս. Տեղեաց համար հաստատեալ statu quoն։

ԱՅՎԱԶՕՎՍԿԻԻ ՆՈՒԷՐԸ

Հիւսիսային Հեռագրական Գործակալութիւնը կը հաղորդէ թէ մեծայարգ Պ. Յովհաննէս Կ. Այվազովսկի իւր Յոբելեանին առթիւ «[illegible] ծովուն վրայ կը [illegible]» խորանկար մեծադիր պատկերը նուիրած է Բեդերսպուրկի Հայոց եկեղեցւոյն։

Երէկ մայրաքաղաքիս բոլոր եկեղեցեաց մէջ կարդացուեցաւ Ս. Պատրիարք Հօր հետեւեալ շրջաբերականը։

Ազգաց բարոյական ոյժերէն մեծագոյնը կը համարուի իրենց ազգային և կրօնական ոգւոյն և սկզբանց համեմատ ուղղութեամբ լաւագոյն դաստիարակութիւնն, բարի և առաքինի անդամներ պատրաստելու, սրբութերն ու գաղափարներն կանուխ հասակէն՝ միութեան և ներդաշնակութեան կապերովն ամրապնդելու համար, և այս օրինակաւ բարգաւաճումն այն ատեն և եթ կարելի է, երբ դաստիարակութեան իբրև հիմունք նկատուին՝ կրօնի և եկեղեցւոյ վարդապետութիւնը. մայրենի լեզուն և ազգ. պատմութիւնն, և երբ իրապէս հոգ և խնամ տարուի ուսանող երկսեռ մանկութեան սրտի և մտքի ճշմարիտ և ուղիղ բարոյականի վրայ հիմնեալ դաստիարակութիւն մը տալ։

Ազգ. Կեդրոնական Վարչութեան Կրօնական Ժողովը՝ կրօնական և ազգային կերպին տեսակէտներով ամեն մասամբ հայ ուսանողաց ազգային վարժարաններ յաճախելը օգտակար գտած է՝ և այն վարժարաններ թէ լինին Թաղային և կամ մասնաւոր, բաւական է որ կը կրեն Հայ անունն և դաստիարակք են վստահելի փորձ ու հաւատարիմ իրենց պաշտաման. Հայաստանեայց Եկեղեցւոյ դաւանութիւնն ու վարդապետութիւնն հայ ոգւով և խնամով կուսուցանեն, կրօնի և ճշմարիտ բարոյականութեան, ազգային զգացմանց զարգացման փոյթ կը տանին, և կը պատրաստեն հայ ազգի և եկեղեցւոյ ճշմարիտ ու առաքինի անդամներ։

Հաստատեալ իրողութիւն մ'է, որ հայ ուսանողաց օտար վարժարաններ յաճախումն բազմիցս կ'ընծայէ Ազգին այնպիսի անդամներ որ բնաւ զուրկ և անգէտ են կրօնի և Հայաստանեայց Ս. Եկեղեցւոյ վարդապետութեանց, զուրկ Հայ ազգի պատմութեանց և հայ լեզուի դաստիարակութեանց։

Այս՝ ոչ այնչափ մանչ տղայոց համար նկատելի կը համարուի, որք վաճառականական, իրաւաբանական, լեզուաբանական, գիտական և այլն բարձրագոյն վարժարաններ յաճախելու՝ ծնողաց կողմանէ հարկ կը դատուի ազգային կրթութիւն մը առնելէ յետոյ, որչափ Հայ աղջկանց համար, որոց օտար վարժարաններ յաճախելն անտեղի, վնասակար և ի սպառ կործանիչ կրօնոյ ըլլալ, քանի որ նոքա հանդերձեալ են լինել Հայ Ազգին մայրեր, և երբ կրօնի և Հայաստանեայց եկեղեցւոյ և ազգային ոգիէն եւ գիտակցութենէն զուրկ լինին, որչափ տխուր և ցաւալի մի վիճակի կ'ենթարկուի Հայոց ընտանեկան վիճակ և ապագայ հայ սերունդը, զի օտար վարժարանաց վարչութիւնք իրենց զիրենք ազատ կը հաշուին և պարտաւոր չեն համարիր, հայ ուսանողն, իբր հայ կրթել. այլ եւ բազմիցս բոլորովին հայութենէն օտար մի կրթութիւն և դաստիարա- [illegible] կրէ մինչ հայ ժողովուրդը Թաղային ազգ. վարժարանաց բարեքման և բարեկարգութեան համար։

Կրօնական Ժողովս այս տեսութիւնք հաստատեալ իրողութիւններ են այսօր, եւ ամեն հայ կ'զգայ զայս. եւ պարտք դրուած է Ազգ. Իշխանութեան վրայ ամէն ջանք ի գործ դնել. մինչ կողմանէ նաեւ ի մեզ պակաս չեն ազգային մասնաւոր վարժարաններ, վստահելի փորձ դաստիարակք, որոց կ'իյնայ յանձնել հայ ազգին դաստիարակութեան գործը։ Պէտք է մեր ազգի զաւակներն Ազգ. դպրոցներ ղրկել, եւ երբ միաբան ոգւով ծնողք իրենց զաւակունք ազգային վարժարաններ ղրկեն, եւ մեծագումար տարեվճարումները՝ հայ վարժարանաց ընծայեն, յայնժամ ազգային վարժարանաց վիճակն ներկայէն աւելի մխիթարական պիտի ըլլայ։

Կրօնական Ժողովս այս տեսութիւններն հաղորդելով Ձեզ կը յանձնարարեմք յորդորանօք համոզել ժողովուրդն, որ իրենց զաւակները ազգային կամ Թաղային եւ կամ մասնաւոր վարժարանը ղրկեն եւ ոչ օտար վարժարաններ, բացառելով մի առ մի օտար կրթութեան վնասներ նկատմամբ Հայաստանեայց Եկեղեցւոյ։

Մնամք աղօթարար
Պատրիարք Կ. Պոլսոյ
ՅԱՐՈՒԹԻՒՆ ԱՐՔԵՊԻՍԿՈՊՈՍ
10 Հոկտ. 1887
Ի Պատրիարքարանի Հայոց
Կ. Պոլիս։

Ատանայի Ուսումնական Խորհրդոյ անդամներէն Արիստակէս էֆ. Գասպարեան որ քանի մը շաբաթէ հետէ մայրաքաղաքս կը գտնուի, տեղւոյն կրթական գործոց կարգադրման համար Միացեալ եւ Հայուհեաց ընկերութեանց օժանդակութիւնն հայցելու համար, Խմբագրութեանս ներկայանալով խնդրեց հրապարակաւ շնորհակալութիւն յայտնել Հայոց Միացեալ Ընկերութեանց՝ որք երկու հազար ղրուշի արժողութեամբ դասագիրք նուիրած են Ատանայի վարժարանաց, ըստ յանձնարարութեան Ամեն. Ս. Պատրիարք Հօր։ Արիստակէս էֆ. նմանապէս Ազգ. Հայուհեաց ընկերութեան պիտի դիմէ, խնդրելու համար որ իրենց ծախիւք վարժուհի մը ղրկեն Ատանայի իգական վարժարանը։

Այս առթիւ Գասպարեան էֆ. կը ծանուցանէ մեզ միանգամայն թէ Ատանայէն տասն-երկու Թոշակաւոր աշակերտներ բերելով իւր հետ, Պէրպէրեան վարժարանը դրած է զանոնք և հրապարակաւ գոհունակութիւն կը յայտնէ այն հոգածութեան և խնամոց համար զորս Պէրպէրեան էֆ. ցոյց տուած է Նորեկ աշակերտաց նկատմամբ։

ԴՊՐՈՑԱՍԷՐ ՏԻԿՆԱՆՑ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ

Գործադիր ժողովս իւր խորին շնորհակալութիւնները կը յայտնէ Ազնուաշուք Տիկնանց Աննա Եսաեան և Տիրուհի Յակոբեան որք ըստ իրենց ազնիւ սովորութեան բարեհաճած են նուիրել իրենց խնամոց ներքեւ գտնուող գիշերօթիկներու հագուստին համար մէկ թոփ պաստառ, մէկ թոփ խասսա և 140 դահեկան կօշիկի համար։

Ի դիմաց Դպր. Տիկ. Ընկերութեան
Գործադիր Ժողովոյ
Ատենապետ — Փոխ Ատենադպիր
Թ. Դ. ՊԱԼԴԱՃԱՐԵԱՆ — Մ. ՊՕՊԼՈՒՃԵԱՆ

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

ՊԱՏՈՒԱՆՇԱՆՔ, ԱՍՏԻՃԱՆՔ ԵՒ ՊԱՇՏՕՆԱԲԱՇԽՈՒԹԻՒՆՔ

Այտընի Նահանգին Սիվրիհիսարի գայմագամ անուանեցաւ Մուսթաֆա Խուլուսի էֆէնտի։

Նոյն Նահանգի Մէնեմէն գաւառակի գայմագամ անուանեցաւ Սէրայի գայմագամ Հասան Խուլուսի էֆէնտի։ Սէրայ գաւառակի գայմագամ անուանեցաւ Մէնեմէնի գայմագամ Նաժմ էֆէնտի։

Առաջին կարգի Շէֆագաթ պատուանշան տրուեցաւ Անգլիոյ արտաքին գործոց նախարարութեան նախկին խորհրդական Սըր Ջարլս Տիլքի կնոջ։

ՌՈՒՍԱԿԱՆ ԴԵՍՊԱՆԸ

Ռուսական դեսպան Պ. Նէլիտոֆ՝ ընկերակցութեամբ դեսպանատան առաջին Թարգման Պ. Իվանոֆի՝ շաբաթ օրը կայս. պալատ երթալով պատիւ ունեցաւ Վեհ. Սուլթանին ներկայանալու։ Արարողապետ Վսեմ. Միւնիր փաշա ներկայ էր այս ունկնդրութեան եւ Թարգմանի պաշտօն կը կատարէր։

ՌՈՒՄԷԼԻԻ ԵՐԿԱԹՈՒՂԻՔ

Ստանտէրտ կիմանայ թէ Ռումէլիի երկաթուղիներն միացման գծերը շինող ընկերութեան վաճառելու յատուկ պայմանագիրն Բ. Դրան յանձնուեր և Նախարարաց Խորհրդոյ միջոցաւ քննուելէ յետոյ Վեհ. Սուլթանին մատուցուեր է։

Ի Բ. ԴՈՒՌՆ

Կայս. կառավարութեան և Պառոն Հիրշի միջեւ կնքուած հաշուական խնդրոյն առթիւ կազմեալ յանձնաժողովն շաբաթ օրը և երէկ ի նիստ գումարեցաւ Խարիճիյէի պաշտօնատան մէջ։

[illegible] նոր տնօրէն Պ. Բիլման շաբաթ օրն Բ. Դուռն գնաց և այս խնդրոյն առթիւ տեսակցեցաւ Դատական Նախարար Վսեմ. Ճէվտէթ փաշայի հետ։

—Ելմտացոյցի յանձնաժողովն ի նիստ գումարեցաւ երէկ ընդ նախագահութեամբ Մահմուտ Ճէլալէտտին փաշայի և երկարօրէն զբաղեցաւ հաշուական քննութիւններով։

—Բարձր. Մեծ-Եպարքոսին նախագահութեամբ կազմեալ Նախարարական Յանձնաժողովը շաբաթ օրն ի նիստ գումարեցաւ և զբաղեցաւ պուլկարական խնդրով։

Սոյն նստին հրաւիրուեցաւ նաեւ Արտաքին գործոց նախարարի խորհրդական Վսեմ. Տատեան էֆէնտի որ պահ մը ներկայ գտնուեցաւ խորհրդակցութեանց։

—Նախարարաց ոմանց անդամակցութեամբ նոր յանձնաժողով մը կազմուած է որ պաշտօն ունի խորհիլ այն միջոցներու վրայ զորս հարկ է ձեռք առնուլ 1304 տարւոյ մէջ ի գաւառս կատարելի հանրօգուտ շինութեանց և վաճառականութեան ու երկրագործութեան զարգացման համար։

Սոյն Յանձնաժողովը պիտի խորհի կարեւոր խճուղեաց շինութեան և ներքին վաճառականութեան յառաջդիմութեան համար մաքսային տրոց բարեփոխման, գործարանաց հաստատման ու նոցա ընծայելի ամեն դիւրութեանց վրայ։

ԹՈՒՐՔԻԱ ԵՒ ՍԵՐՊԻԱ

Կայս. կառավարութեան եւ Սերպիոյ միջեւ կնքելի առեւտրական պայմանագրոյ բանակցութիւնք աւարտելու վրայ են։ Առ այս կազմեալ յանձնաժողովն իւր վերջին նիստը պիտի ընէ չաբթուս մէջ։

—Բ. Դուռը խոստացած է չաբթուս մէջ պատասխանել այն ծանուցագրոյն, զոր երկաթուղեաց միացման գծերու խնդրոյն առթիւ սերպիական դեսպանը տուած էր Արտաքին գործոց Նախարար Վսեմ. Սայիտ փաշայի և որոյ պարունակութիւնն հրատարակեցինք շաբաթ օրը։ Յոյս կայ թէ երկու կառավարութեանց միջեւ կնքուած բարեկամական յարաբերութեանց շնորհիւ, այս խնդիր կարգադրուի ընդ փոյթ։

ՆՈՐ ՍՈՊՐԱՆԻՑԷՆ

Նոր Սոպրանիէյէն 268 անդամոց 240ը Պուլկար են, 27ը Թուրք և մէկն Յոյն։ Մինչեւ ցարդ 171 երեսփոխանաց միայն պաշտօնը կամ արհեստն յայտնի է. ասոնց 5ը նախարար են, 27ը փաստաբան, 2ը քահանայ, 2ը խմբագիր, 4ը գաւառական խորհրդոց մնայուն յանձնաժողովներու նախագահ, 11ը քաղաքապետ, 54ը վաճառական, 30ը երկրագործ, 1ը գործարանապետ, 2ը նախկին զինուորական, 6ը բժիշկ, 5ը կրթական քննիչ, 7ը միայուն յանձնաժողովոց անդամք, 5ը վարժապետ, մին հեծ., մին նպարավաճառ, 2ը դեղագործ, 4ը Թաղապետական քարտուղար, մին նախկին քաղաքապետ և մին նախկին դեր քաղաքապետ։

Որովհետեւ մի քանի երեսփոխանք քանի մը շրջանակներէ ընտրուած են միանգամայն և ուրիշ ուրիշ ալ ընտրութիւնք կատարուած չեն, գրեթէ 60 յաւելուածական ընտրութիւնք եւս պիտի կատարուին դեռ, Սոպրանիէյէն երեսփոխանաց թիւն 328ի հանելու համար. սակայն չկարծուիր որ ժողովոյ բացումէն առաջ կատարուին այս ընտրութիւնք։

—Սոֆիայէն կը գրեն թէ Սոպրանիէյէն համար կատարուած ընտրութեանց արդիւնքը մեծապէս նպաստած է ամրապնդելու Պուլկարիոյ ազատականաց և պահպանողականաց միջեւ կնքուած մտերմական համաձայնութիւնն որ ցարդ աւելի առ երեւոյթս էր քան իրական։ Նախարարութեան պահպանողական անդամոց՝ Պ. Պ. Ստոյլոֆի և Նաչեվիչի դիրքն աւելի ամրապնդուեր է և նախարարութեան պահպանումն իւր այժմեան կազմութեամբ, աւելի ապահովուեր է։ Հետեւաբար ընդդիմադիր կուսակցութիւնն որ իւր յոյսը դրած էր Սոպրանիէի բացման պահուն նախարարական տագնապի մը վրայ, յուսախաբ կը մնայ։

ԱՌԵՒՏՐԱԿԱՆ ԼՈՒՐԵՐ

(Առեւտրական Լրագրէն քաղուած)

Գաւառներէն հեռագրէ առնուած տեղեկութիւնք կը հաստատեն սերմանեաց լաւ վիճակն յայտնող լուրերն որք հասած էին նախապէս։ Հրապարակին վրայ անշարժութիւն կը տիրէ, ներածեալ մեծաքանակ ապրանաց վրայ բաւական գործառնութիւնք եղան. տարագործական ապրանաց համար բաւական թուով գնողք կան Արեւելեան Ռումէլիէն և Թուրքիոյ ասիական եզերաց քաղաքներէն։ Ալիւրի և ցորենի գները բռնուած են միշտ. հունտք և սերմանիք գնողներ կը գտնեն գրեթէ անփոփոխ գներով, արտածելի միւս ապրանաց վրայ քիչ շատ գործեր եղան. Թիֆթիքի և ափիոնի գները տկար են։

—Մայրաքաղաքիս վաճառականք կ'սկսին գանգատիլ Արեւելեան երկաթուղեաց մէջ ապրանաց համար հաստատեալ սակագներէն, Այսպէս, կը պատմուի մեզ թէ Կ. Պոլսէն յԱդրիանուպոլիս պարկ մը բրինձի փոխադրութեան ծախք վճարուած է 14 ղրշ. մինչդեռ մի և նոյն պարկն Հնդկաստանէն աստ կը բերուի 4 ղրուշով միայն։

—Կը կարծենք գիտնալ թէ Արեւելեան երկաթուղեաց վերաբերեալ պայմանագիրը կնքուած է Օսմ. Պանքային ներկայացուցած դրամատեարց խմբին հետ և Վեհ. Սուլթանի վաւերացման կ'սպասուի։

—Նաֆիէյէի մէջ կազմեալ յանձնաժողովն որ պաշտօն ունի քննել վաճառականաց գանգատներն ընդդէմ Ռէժիի վարչութեան, իւր տեղեկագիրը մատոյց հանրօգուտ շինութեանց նախարարութեան որ Բ. Դրան յղած է զայն։ Այդ տեղեկագիր կ'եզրակացունէ հաշտեցունել երկու կողմանց պահանջումներն։

—Մանաւդրէն կը ծանուցանեն թէ Մավրօվալի տարեկան մեծ տօնավաճառը բացուեր է։

ԾԽԱԽՈՏԻ ՌԷԺԻՆ

Գաւառական քաղաքաց ոմանց մէջ ծխավաճառք հարկադրուած լինելով փակել իրենց խանութները, վասն զի տեղական իշխանութիւնք կը գրաւեն և կը բանան ծխախոտի տուփերն, ինչպէս կը յայտնէին վերջերս Սամսոնէն հասած նամակներ, Ռէժին որոշեր է այդ քաղաքաց մէջ ծխախոտի վաճառումն յանձնել [illegible]։

—Լիկոէլի մէջ (ի Քոնիա) արիւնահեղ կռիւ մը ծագեր է 50 հեծեալ մաքսախոյսերու և Ռէժիի գէտերու միջեւ. Հինգ կամ վեց հոգի սպաններ ու վիրաւորուեր են, բայց ի վերջոյ յաղթանակը գէտերուն մնացեր է որք 50 հակ ծխախոտ գրաւեր են։

* * *

Էվգաֆի Նախարարութեան որոշմամբ՝ Գոնեայի Էվգաֆի հաշուակալ անուանած է Սեբաստիոյ էվգաֆի հաշուակալ Իսմայիլ Հագգը էֆէնտի, և նմա յաջորդած է Քարբերդի Էվգաֆի հաշուակալ Մէհմէտ էֆէնտի, Արչիպելագոսի կղզեաց Էվգաֆի հաշուակալ անուանած է Գոնեայի Էվգաֆի հաշուակալ Ֆախրէտտին էֆէնտի եւ Քարբերդի Էվգաֆի հաշուակալ անուանած է Ճանիկի Էվգաֆի տնօրէն Մուստաֆա էֆէնտի։

—Կայս. Նպաստամատոյց յանձնաժողովն յատուկ պաշտօնէի մը ձեռամբ դարձեալ Ատանա ղրկած է 1500 պարկ ալիւր զորս շնորհած է Վեհ. Սուլթանն, Ատանայի յանձնաժողովն այդ ալիւրները բաշխած է սովելոց։

—Այսօր Պարսից Շահին ծննդեան տարեդարձը լինելով, օսմանեան պահակ չոգենաւը դրօշակներով զարդարուած է և պարսկական դեսպանատան մէջ ընդունելութիւնք կը լինին։

—Իրենց զինուորական կրթութիւնը կատարելագործելու համար Գերմանիա ղրկուած Թուրք սպայից վերադարձին առթիւ, Վեհ. Սուլթանն հեռագրաւ շնորհակալութիւն յայտնած է առ Վիլհէլմ կայսրն՝ այդ սպայից գտած ընդունելութեան և անոնց տրուած զինուորական բարւոք կրթութեան համար։ Գերմանիոյ Կայսրն եւս պատասխանած է հեռագրաւ։

—Ռուսական նաւատորմի մէկ մասն, որ կը բաղկանայ [illegible] չոգենաւներէն, նոյեմբեր ամսոյ սկիզբն Իզմիրի նաւահանգիստը կ'սպասուի։

—Կը յիշուի թէ Պուրկազի առողջապահական պաշտօնէին և տեղական իշխանութեանց միջեւ խնդիր մը ծագած էր և այս առթիւ ծանուցագիրք կը փոխանակուէին Բ. Դրան եւ պուլկար կառավարութեան միջեւ։ Արդ, [illegible] կ'իմանայ թէ պուլկար իշխանութիւնք վերջնապէս գրաւելով խնդրոյ առարկայ եղող գետինը, անոր վրայ մաքսատուն մը կառուցանել սկսեր են։

—Կարնոյ [illegible] Թերթը կ'իմանայ թէ Երզնկայի կառավարիչը ծանուցած է կուսակալին որ Տէրսիմի քիւրտերն Երզնկայի գաւառակին մէջ յարձակումներ կը գործեն։ Առ այս կուսակալին և կառավարչին միջեւ բանակցութիւնք կը լինին այդ քիւրտերը ձերբակալելու և Երզնկայի դատարանին յանձնելու համար։

—Տիգրանակերտի Լճէ գաւառակի Իտարէի Ժողովոյ անդամ Յովհաննէս էֆէնտիի ստորագրութեամբ [illegible] ուղղեալ հեռագիր մը կը գանգատի թէ տեղւոյն կառավարական հասոյթք մեծ վնասներ կը կրեն և թէ այս տարուան տրոց վարձակալութեան մէջ զեղծումներ տեղի կ'ունենան։

[illegible] Ելմտական Նախարարութեան ուշադրութիւնը կը հրաւիրէ այս հեռագրոյն վրայ։

—Կրէտէի Ամօգօրօնա գաւառակի բնակիչք չուզելով արժանաց տասանորդ վճարել, կղզւոյն վարչական խորհուրդը իւր անդամներէն երկուքն անդր ղրկած էր, որպէս զի համոզեն տեղացիներն այդ տուրքը վճարել։ Ասոնց ջանքերն եւս ապարդիւն մնացած լինելով, վարչական խորհուրդն ի ժէզով գումարուեր է, ընդ նախագահութեամբ կուսակալ Քոստագի փաշայի, և որոշեր է ի հարկին բռնի միջոցներու դիմել հարկադրելու համար գիւղացիներն որ վճարեն ներկայ տարւոյ տասանորդը։ Կառավարութեան այս ազդու որոշման վրայ Ամօգօրօնացիք սկսեր են վճարել իրենց տուրքերը։

—Պետական Խորհրդոյ որոշմամբ՝ Շէրիի դատարանաց միջոցաւ պատրաստուած պարտուց եւ պահանջից յատուկ մուրհակներն յետ այսօրիկ ազատ պիտի մնան այն տասն ղրուշնոց դրօշմաթուղթէն, որ ըստ օրինի, անհատից միջեւ պատրաստուած պարտուց մուրհակներու վրայ դրուած երաշխաւորութեանց ստորագրութիւններու տակ կը փակցուի։

—Ըստ օրինի երեք ամիսը մի անգամ փաստաբաններ կոչուին եղեռնադատ ատեանին առջեւ ի պաշտօնէ փաստաբանութիւն ընելու համար։ Արդ՝ ներկայ հոկտեմբեր մէկէն սկսեալ այդ դատարանին փաստաբան անուանած են Մահմուտ Համտի պէյ, Մանեասզատէ Րէֆիգ պէյ, Մէհմէտ Ճէլալէտտին էֆէնտի, Խաչերեան Նազարէթ էֆէնտի, Թովմաս Օրթին էֆէնտի և Քոստաքի Լուիտի էֆէնտի։

—Սեբաստիոյ կուսակալ Սըրրի փաշա, որ ժամանակէ մի վեր իւր իրաւասութեան ներքեւ գտնուած գաւառներուն մէջ քննական պտոյտ մը կ'ընէր, Սեբաստիա վերադարձեր է։

—Շաբաթ օրը մայրաքաղաքս ժամանեց Ատանայի Նախորդ Մէքդուպճի Սաատէտտին պէյ։

—Անթալիոյ հելլենական փոխհիւպատոս անուանեցաւ Պ. Սթաթիբոս՝ որոյ պաշտօնը վաւերացաւ Բ. Դրան կողմէ։

—Անցեալ շաբաթ օր երկու և չաբաթ գիշեր մէկ անգամ երկրաշարժի սաստիկ ցնցմունք տեղի ունենալով Այտընի մէջ, քանի մը պատեր փլեր և գետնին տակէն ահեղ ձայներ ելեր են. Ժողովուրդն ահ ու դողի մէջ մնացեր է։ Սոյն ցնցմունք զգացուեր են նաեւ Այտընի շրջակայքն և Զէյմէի ու Բիլոսի մէջ, առանց ո և է վնաս պատճառելու։

—Ադրիանուպոլսոյ մէջ Վասիլի անունով յոյն մը տասն և հօթն տարեկան գեղանի աղջկան մը հետ կ'ամուսնանայ։ Քառասուն օր յետոյ Վասիլի իւր կնոջ հաւատարմութենէն կասկածելով, որովհետեւ կնոջ գեղեցկութիւնն ամենուն ուշադրութիւնը կը հրաւիրէր, զբանկը տունէն կը հեռացնէ և դանակով մը ծանրապէս կը վիրաւորէ իւր կինը, որ մինչեւ տան դուռն ընդ բարչ գալով՝ ամուսնոյն զինքը վիրաւորած լինելը կ'ըսէ և հոգին կ'աւանդէ։ Ամուսինը զայս տեսնելով՝ ատրճանակով ինքզինքը կ'սպաննէ։ Զոքանչըն եւս նոյն պահուն տուն դառնալով երբ այս զարհուրելի տեսարանը կը տեսնէ, կը խենդենայ։

—[illegible] կը պատմէ թէ հետեւեալ միջադէպը պատահեր է հինգշաբթի իրիկուն Լիւքսէմպուրկի սրահին մէջ ի պատիւ Տր. Թրելյայի տուած հացկերոյթի միջոցին։ Սեղանի հրաւիրեալ բժշկաց մին՝ որուն անունը չյայտնուիր, տեսնելով որ սրահին ճակատը զարդարող օսմանեան եւ ֆրանսական դրօշակաց քով դրուած էին նաեւ հելլենական դրօշակներ, պահանջեր է որ վերցուին այս վերջինք։ Սակայն յոյն բժիշկներն հակառակեր են այս պահանջման, յայտնելով որ եթէ հելլենական դրօշակը վերցուի, իրենք կը մեկնին։

—Կայս. կառավարութիւնն որոշած է որ զինուորական վարժարանի անցեալ և այս տարուան շրջանաւարտք [illegible] կոչուած համբորդութիւնն ընեն գործնական կերպիւ կատարելագործելու համար իրենց ուսումն։ Ուստի, բաց այսմ, նոյն շրջանաւարտք չաբթուս մէջ պիտի մեկնին մայրաքաղաքէս։

—Եէնի Բազարի նախորդ կառավարիչ Օսման փաշա, որ Ճանիկի կառավարիչ անուանած է, երէկ մայրաքաղաքս ժամանեց ուսկից իւր նոր պաշտօնատեղին պիտի երթայ։

—Մախսուսէի Սէյյար չոգենաւն երէկ Տրապիզոնէն 112 նոր զինուոր բերաւ ի Կ. Պոլիս։

—Երէկ Ֆէրիգիւղի մէջ Կարապետ անուն Հայու մը տղան իւր եղբայրն ծանրապէս վիրաւորեց դաշոյնի հարուածով. Ոստիկանութիւնը վրայ հասնելով ձերբակալեց վիրաւորողն։

—Անցեալ շաբթու ծագած յանկարծական փոթորիկներու պահուն Բիզէի առջեւ մակոյկներ ընկղմեր և բաւական անձինք խեղդուեր են։

—Թէեւ ծանուցուեցաւ թէ Գոմանձու Իշխանը Բոր Սայիտ տանող Սաֆաէր չոգենաւը մայրաքաղաքս վերադարձած է, սակայն Հաքիքաթ կիմանայ թէ Վեհ. Սուլթանին հրամանաւ այդ չոգենաւ Բոր Սայիտէն Ճիտտէ գնացեր է ուրկից ուխտաւորներ առնելով [illegible] մայրաքաղաքս պիտի փոխադրէ զանոնք։

—Կը յիշուի թէ բժշկաց մասնախումբ մը ղրկուած էր ի Կարին պաշտօն ունենալով Նահանգին ամեն կողմը շրջիլ գաղղիական ախտի ճարակման դէմ պէտք եղած միջոցները ձեռք առնելու համար։ Արդ, լուր կը տրուի թէ Կարնոյ Նահանգին Սպերի գաւառակին մէջ եւս գաղղիական ախտը սաստիկապէս ճարակած է։

—Ամսոյս 6ին, Սեւ ծով ուղեւորող անգլիական նաւ մը ընկղմեր է Շիլէի առջեւ. Բայց եւ նաւապետն և իւր մարդիկ ազատեր են նաւուն մէջ գտնուող անձինքը։

—Քամրօհէնվէր փաշա Պրուսայէն մայրաքաղաքս վերադարձաւ։

—Ռէժիի նախորդ դեր-տնօրէն Պ. Պօվէ նախորդ չաբթուն ամուսնացաւ մայրաքաղաքիս Պէլճիական ընդհ. հիւպատոսի դստեր, Օր. Բոսոնի հետ։

ՀԵՌԱԳՐԱԼՈՒՐՔ

ԱԺԱՆՍ ՀԱՎԱՍ

Լոնտոն, 22 հոկտ.

Վիէննայէն կը գրեն առ Թայմզ «Ցարն, հրովարտակաւ մը որ ի մօտոյ պիտի հրատարակուի, պիտի զեղչէ եղեր օտար երկրէ եկած բոլոր ապրանաց մաքսատուրքերն, ի բաց առեալ Գերմանիոյ ապրանքներն։ Այս տնօրինութիւն փոխարինութիւն մ'է այն կռւոյն զոր Գերմանիա բացած է ռուսական արժէթղթերը կոտրելու համար։

Բարիզ, 22 հոկտ.

Թանճէրէ առնուած նորագոյն տեղեկութեանց նայելով, Մոլլա-Հասան կայսեր առողջութեան լուրերն անստոյգ են միշտ։ Զրոյց կը պտտի թէ ապստամբութիւն մը ծագեր է Մարոքի հարաւակողմն, այլ ապստամբներն յաղթուեր են՝ 300 մարդ կորսնցնելով։

Պերլին, 23 հոկտ.

Վիլհէլմ կայսրը, Ֆրանսացի սպայ մ'ընդունելով, հաւաստեց նմա թէ խաղաղութիւնը չպիտի վրդովի եւ թէ կ'ուզէ հանդարտ մեռնիլ։

Բարիզ, 23 հոկտ.

Սայկոնէ հեռագիր մը կը ծանուցանէ Գոչինշինի կառավարիչ Պ. Ֆիլիբբինի մահը։

Իսմաիլիա, 21 հոկտ.

Հոկտ. 11էն մինչեւ 20 Սուէզի ջրանցքէն անցնող նաւուց թիւն է 90 և տասնօրեայ հասոյթն 1,700,000 Ֆրանք։

ԴՐԱՄԱԿԱՆ

ՂԱԼԱԹԻՈՅ ՊՈՐՍԱ

Ղալաթիա, 10 Հոկտեմբեր

Օսմանեան Քոնսօլիտէ

			Դահեկան
Երէկ երեկոյ գոց. (Միաց. Ի.)	Սէրի Գ.	կ.	15 12
Պօրսային դոցուելէն վերջը	»	»	15 11
Բերայի մէջ	»	»	— —
Առաւօտուն բացուեցաւ	»	»	15 11
Բարձրագոյն գին	»	»	15 11
Նուազագոյն »	»	»	15 11
Կէս օրին	»	»	15 11

ԻՍԹԻԳՐԱԶԸ ՏԱԽԻԼԻ

Երէկ երեկոյ	37 5
Այս առաւօտ	37 4
Կէս օր	37 4

ԸՆԹԱՑՔ ԱՐԺԷԹՂԹՈՑ

փոխառութիւն »	1858) 1862)	A	Սէրի	21 20
» » »	1860) 1863) 1872)	B	»	14
» » »	1865) 1869) 1873)	C	»	0. 15 11

ԲԱԺՆԵՏՈՄՍՔ

Սոսիեթէ Ժէնէրալ	Անգլ. Լ.ր.	4 4
Քրէտի Ժէնէրալ	Գ. Կ. Օսմ. »	6 32
Պանք տը Գօնս	»	5 35
Սօս. Շիմէն է վագօր	»	3 30
Թրամուէյ	»	» 352 1/2
Բոսֆէյի երկաթուղի	Ֆր.	34 3/8
Օպլիկասիոն տը Բրիօրիթէ	»	—
Բաժնեթուղթ Լոտերիօս	»	102

ԵՒՐՈՊԱԿԱՆ ՊՈՐՍԱ

Լոնտոն, 22 Հոկտ. ժամ 5 վայր. 15 երեկոյ

Անգլ. քոնսոլիտէ	102 7/8
Օսմ. » Սէրի Գ. բացուեցաւ	13 11/16
» » » գոցուեցաւ	13 3/4 (*)
» » » Ա.	22
» » » Բ.	14
» » » Գ.	13 5/8
Օթօման 1871 (*)	72 3/4
Փոխառութիւն 1877	84 3/4
Պանք Օթօման	9 5/8
Ռուսական փոխառ. 1873	94 3/8
Եգիպտական միացեալ (Իւնիֆիէ)	76 1/8
» առանձ. (Բրիվիլէժիէ)	98
Տայրա Սանիէ	70 3/4
Տօմէնիալ (փոխառ. Ռօչիլտ) (*)	96
Հունգարական պարտամուրհակ 4 0/0	— —
Փոխանակութիւն Բարիզի վրայ	25 55

Վիեննա, 22 Հոկտ. ժամ 4 երեկոյ

Փոխանակութիւն Լոնտոնի վրայ	125 50
Օսմանեան երկաթուղի	16 70

Բարիզ, 22 Հոկտ. ժամ 3 վայր. 45 երեկոյ

Ֆրանսական Ռանթ 4 1/2 0/0	109 17 1/2
» » 3 0/0	82
Օսմանեան քոնսոլիտէ Սէրի Դ. բացուեցաւ	13 87 1/2
» » » գոցուեցաւ	13 87 1/2
» » » Բ.	—
» » » Գ.	13 85
Օսմանեան երկաթուղի	33 75
» Բէժիի բաժնեթուղթք	— —
Պանք Օթօման	494 37 1/2
Քրէտի Լիոնէ	568 75
» Ֆօնսիէ	1395
Բաժնետոմս Լիոնի	1262 50
Սուէզի ջրանցք	2018 75
Ռուսական 5 0/0 1877 ի	100
Իտալական Ռանթ	93 57 1/2
Օգստրիական (արտաքին)	68 1/8
Եգիպտական միացեալ	387 50
Բրիօրիթէ թիւրք	353 75
5 0/0 Հելլենական	357 50
Չէք Լոնտոնի վրայ	25 37

ԲԱՐԻԶ ԲԹԻԹ ՊՈՒՐՍ

Բարիզ, 22 Հոկտ. ժ. 10 և 30 երեկոյ

Ֆրանսական Ռանթ 4 1/2 0/0	— —
Օսմանեան քոնսոլիտէ	գործ չկայ
Եգիպտական	386 25

ՀԱԿԱՆԵԽԱԿԱՆ ԴՐՈՒԹԻՒՆ

Այս հինգշաբթի օր կայսերական բժշկական վարժարանի սրահը կաճառի մը երեւոյթն ստացած էր, Վարժարանին ուսուցչական դասը, բազմաթիւ հայ և օտարազգի բժիշկք և ուսանողք անհամբեր կ'սպասէին լսելու զմեծահռչակն Տօքթօռ Թրէյա և զՏօքթօռ Պաւէթ, որ պիտի խօսէր «հականեխական դրութեան զինուորական վիրաբուժութեան մատուցած օգուտներուն» վրայ։

Ժամը ճիշդ 8 ը քսան վայրկեան անցած Բրօֆէսօր Իւլիս Թրէյա և Տօքթօռ Պաւէթ՝ ընկերակցութեամբ Վեհ. Սուլթանին բժշկապետ Վսեմ. Մավրոյէնի փաշայի և Բժշկական վարժարանի վերատեսուչ Վսեմ. Մարքօ փաշայի, սրահը մտան, ուր ընդունուեցան եռանդագին ծափահարութեամբք։

Տօքթօռ Թրէյա խօսք առնլով, յիշեց իւր ըրած հրապարակախօսութիւնքն ի սրահն Բժշկական ընկերութեան և ի Սիլլօղոսն յունաց, և ծանուցանելէ յետոյ իւր երիտասարդ այլ նշանաւոր արուեստակցին՝ Տօքթօռ Պաւէթի խորին հմտութիւնն, հրաւիրեց զնա արտասանել իւր հրապարակախօսութիւնն։

Տօքթօռ Պաւէթ ընդհանուր տեսութիւն մ'ընելով նախկին զինուորական վիրաբուժութեան վրայ, թուեց այն վտանգաւոր հիւանդութիւններն, որոց ենթակայ էր վիրաւորեալ մը, առ ի չգոյէ հականեխական (antiseptiqe) դարմանատուութեան. Ճակատամարտի դաշտին մէջ գնտակաւ և ուրիշ զէնքերով վիրաւորելոց 100 էն 80 ը մահուան զոհ կը լինէին, երբ դեռ ոչ ոք տեղեկութիւն ունէր վիրաբուժութեան անգնահատելի ծառայութիւն մատուցանող այն փրկարար դրութեան վրայ, որ պիտի գար մի մեծ յեղափոխութիւն կատարել բժշկական աշխարհին մէջ։

Այժմ շնորհիւ հականեխական ազդու դարմաններու և միջոցներու, մեծ աղէտներու առաջքն առնուած է։

Այն փրկարար արդիւնքն ոյք կը կատարեն ասիտ ֆէնիք, պի քլօրիւր տը մէրքիւր, պի եօտիւր տը մէրքիւր, եօտօֆօրմ եւ այլ հակափտական դեղեր, վիրաւորելոց 100 էն 80-85 էն և երբեմն 90 էն կեանքը կը փրկեն անխուսափելի մահէ մը, մինչդեռ յառաջագոյն հակառակը կը պատահէր։

Տօքթօռ Պաւէթ վիճակագիր ի ձեռին հաստատեց այն յաջողութիւններն, որք վերջին անգլօ-եգիպտական և և սերպօ-պուլկարական պատերազմաց մէջ տեսնուած են. սոյն նոր պատերազմին մէջ մանաւանդ վիճակագրութիւնք աւելի պերճախօս փաստեր են սոյն մեթոտին առաւելութեանց։

Տօքթօռ Պաւէթ հականեխական դրութեան՝ զանազան բանակաց մէջ ի կիր առման եղանակին վրայ խօսելէ յետոյ, ներկայացուց ճակատամարտի մէջ գործածուող վիրաբուժական նորահնար պատատներու և դեղերու նմոյշ մը, դիւրատար և կոկիկ, այնպէս որ ամեն զինուորի պարկին մէջ կրնայ տեղաւորուիլ։ Սոյն պատատներուն շնորհիւ վիրաբոյժն առանց դժուարութեան պիտի կարենայ ճակատամարտին մէջ ինկած զինուորին վէրքը դարմանել անմիջապէս։

Զինուորական չարժուն հիւանդանոցներու եւ բանակի վիրաբուժական գործեաց վրայ համառօտ տեղեկութիւն մը տալէ յետոյ, Տօքթօռ Պաւէթ վերջացուց իւր հրապարակախօսութիւն որ տեւեց 1 ժամ և 20 վայրկեան։ Ունկնդիրք ուժգին ծափահարութեամբ շնորհակալութիւն յայտնեցին երիտասարդ բժշկին, որ առիթ կ'ունենար Թուրքիոյ մայրաքաղաքին մէջ յիշատակ մը թողուլ և Վեհ. Սուլթանին մասնաւոր հոգածութեան առարկայ եղող օսմանեան բանակին եւս անհուն ծառայութիւն մատուցանող դրութեան մը վրայ ճառել մեծ հմտութեամբ։

Ցաւարտ սոյն նստին, ֆրանսացի գիտնականք այցելեցին բժշկական վարժարանի հիւանդանոցն և Զօհրա փաշայի դարմանատունն, ուր կը խնամուին կատաղի շուներէ խածնուողներն ըստ Բասթէօռեան դրութեան։

⁂

Վեհ. Սուլթանը գնահատելով Տօքթօռ Թրէյայի եւ Տօքթօռ Պաւէթի աշխատութիւններն, առաջնոյն երրորդ իսկ վերջինն չորրորդ կարգի Օսմանիյէ պատուանշան շնորհեց։

Ֆրանսացի հիւրերը, որ շաբաթ օրը մեկնեցան մայրաքաղաքէս ի Պուտա Բէշդ, պիտի հրատարակեն իրենց ուսումնասիրութեան արդիւնքն Արեւելից գիտական հաստատութեանց նկատմամբ. Դժբաղդաբար Տօքթօռ Թրէյա եւ իւր պաշտօնակիցք առիթ չպիտի ունենան Հայոց վրայ խօսելու. Արեւելք ժամանակին ծանուցանելով զայս, հրաւէր կը կարդար որ կարող ազգային մը գիտական կամ գրական հաստատութեամբ մը օժտէ Ազգն, որով օտարաց առջեւ կարենանք երեւիլ մի յառաջդիմասէր եւ ուսումնասէր Ազգ. Սոյն հրաւէր անպէս կը կարծեմ թէ լսելի չը պիտի լինի. ուստի Հայ բժիշկք, երբ աւագ ներկայացուցիչք գիտական աշխարհին, կրնան այսպիսի նախաձեռնութիւն մ'ունենալ հիմնելով մի հաստատութիւն, որ պիտի կարենայ անհուն ծառայութիւն մատուցանել։

Տ. Ղ. Փ.

ԳԱՒԱՌԱԿԱՆ ՍՈՒՐՀԱՆԴԱԿ

ԵՐԻԶԱ., 28 Սեպտ.

Քաղաքիս աղջկանց Քրիստինեան վարժարանն հետզհետէ ողբալի կը դառնայ. շնորհիւ Հայուհեաց Ընկերութեան՝ վարժուհի մը՝ Տիկին Վ. Բիւրբճեան կը պաշտօնավարէր. Հոգաբարձութիւնը միւս պաշտօնէից ամսաթոշակները չէր կարողանար վճարել, այնպէս որ ամիս մ'առաջ պաշտօնեայք գործադուլ ըրած էին. Վարչութիւնը պարտաւորեցաւ վերջապէս ընդհանուր հանգանակութեան մը դիմել. Հազիւ այս կարգադրութիւնն ընելով գործի ձեռնարկուած էր, ահա յանկարծ Հայուհեաց Ընկերութիւնն իւր կողմէ վճարեալ վարժուհին կանչէ և կուզէ ղրկել աւելի կարօտ քաղաք մը. Տիկին Բիւրբճեան հմուտ և արժանաւոր վարժուհի մ'է, որոյ հրաժարումն արդէն ցաւ կը պատճառէր և այժմ աւելի դառն կը լինի, երբ անոր հեռանալովը վարժարանը փակուելու իսկ վտանգ կայ. Եթէ Հայուհեաց Ընկերութիւնը շնորհ ընէր չդադրեցնել իւր նպաստն և վարժուհին թողուլ աստ, մեր վարչութիւնն ալ կը կարողանար հանգանակութեան միջոցաւ Քրիստինեանի միւս պաշտօնէից թոշակները վճարել և Քրիստինեան վարժարանը բաց թողուլ. 1600 տուն Հայ ունինք որք չորս թաղի բաժնուած են. Ս. Փրկչայ թաղն ունի աղջկանց վարժարան մը որ կը կառավարուի մասամբ նպաստներով. Վսեմ. Տիկին Տիւսաբ կը սատարէ նմա, իսկ միւս երեք թաղերուն միանգամայն կը ծառայէ Քրիստինեան վարժարանն. Ընթերցողք կրնան ուրեմն երեւակայել թէ Քրիստինեան վարժարանի կարեւորութիւնն ո'րչափ մեծ է. Վարչութիւնն առաջին հաւաքմամբ մը 35 ոսկւոյ մօտ կը յաջողի գրել հանգանակութեան որ անշուշտ գոհացուցիչ արդիւնք մը ձեռք պիտի կրնայ բերել, եթէ, ինչպէս ըսինք, Հայուհեաց Ընկերութիւնը բարեհաճէր սոյն տողերը կարդալուն անմիջապէս հեռագրով արտօնել զՏիկին Բիւրբճեան որ մնայ աստ. Անշուշտ Հայուհեաց Ընկերութիւնը վարժարանի մը նպաստելու համար չուզեր ուրիշ վարժարան մ'ալ փակուելուն. Հայուհեաց բազմօգուտ ընկերութեան Ազն. անդամուհեաց մասնաւոր ուշադրութիւնը կը հրաւիրեմք այս փափուկ կէտին վրայ։

—Բարձրագոյն հրամանաւ մեծ փութով ձեռնարկուած է Տրապիզոնի և Քարբերդի ճանապարհաց շինութեանց. Արդարեւ, միայն Երիզայի մէջ էր կարծեմք ճանապարհներու մասին այսչափ անխնամ վիճակ՝ որ կարեւոր կեդրոն մ'է, մանաւանդ չորրորդ բանակին հոս լինելուն պատճառաւ։

ԱՐԱՐԱՏԵԱՆ ԳԻՒՂԵՐԸ

Գ.

Գերեզմանոցը պտտելուց յետոյ գնացինք եկեղեցիները մանգալու. Աշտարակում կայ չորս եկեղեցի, որից երկուսի մէջ է այժմ կատարվում ժամերգութիւնը. այս եկեղեցիներից երկուսը փոքրիկ մատուռներ են եղած մի ժամանակ, իսկ այժմ չինել են ժողովրդի կանգնելու համար առանձին տեղ.

Եկեղեցիներից մէկը—սուրբ Կարմրաւորը քանդված աւերակ է. սա մի ամրոցի կերպարանք ունի. Ներքնայարկում եղել է եկեղեցին, իսկ վերնայարկում թագստեան տեղ. առաջին ռուսաճկական պատերազմի ժամանակ Աշտարակցիք իրանց չրջապատող թշնամիներից նեղվելով, պատսպարվում են այս եկեղեցու մէջ՝ վերնայարկում. Եկեղեցու տանիքը չը կարողանալով տանել այնքան բազմութիւն, քանդվում է իր տակովն անելով մարդկան և կանանց մի ստուար բազմութիւն. Սրա պատերի մէջ երեւում են բազմաթիւ մեծ և փոքր գնդակների տեղեր. ոչինչ արձանագրութիւն չը կայ. Այժմ այդ եկեղեցին իր դրացի բնակիչներին ծառայում է որպէս յարդ լցնելու տեղ.

Սուրբ Աստուածածին եկեղեցում մեզ ցոյց տուին մի գրչագիր աւետարան, որ 120 տարեկան էր. այս աւետարանը դրված էր խորանի մէջ մաքուր թաշկինակով փաթաթած և ամփոփված մի արկղի մէջ. Ինչպէս երեւում է աւետարանը առաջ անխնամ թողված է եղել, որովհետեւ խոնաւութիւնից շատ թերթեր իրանց գոյնը փոխել էին, իսկ Ղուկասու աւետարանի սկզբից մի քանի թերթ պակաս էր, որը, ինչպէս երեւաց նրանց զարմացումից, տեղային քահանաները չը գիտէին. Է՞հ, մեր ո՞ր գործն ենք մենք իմանում...

Աշտարակեցի մեր ընկերները առաջարկեցին մեզ գնալ առուի թումբը՝ տախտակակապ այրերը տեսնելու. Այս առուի թումբ կոչուածը Քասախից վերցրած մի մեծ առու է, որով ոռոգվում են Աշտարակի բոլոր այգիները. առուն չինելու ժամանակ ապառաժներն արգելք են եղել, բայց աշխատաւոր ձեռքերը ծակելով ջուրն անց են կացրել. այսպիսի «ծակ քարեր» երեք են, բայց ամենից նշանաւորն էր մէկը, որ մօտ 10—15 սաժէն երկարութիւն ունէր.

Այս առուի աջ կողմում բարձրանում է սեպաձեւ ժայռ, որի մէջ 5—6 սաժէն բարձրութեան վրա երեւում են մեծ և փոքր խոռոչներ, որոնք ներքնանցքով միացած են միմեանց հետ. այս այրերի, որ մօտ 40 սաժէն երկարութիւն ունեն, մէկ կողմում կայ մի փոքրիկ մատուռ, կիսախարխուլ դրութեամբ, իսկ միւս ծայրում բացվում է մի այրի բերան, ուր երեւում են այժմ երկու ամրացած տախտակներ և մի կիսով չափ քաշ ընկած ճախարակ. Տեղացիներից շատերը փորձել են բարձրանալ, բայց չէ աջողվել, որովհետեւ տախտակները փտած են լինում և ճախարակի մի ծայրը պոկվում է.

Այս այրերի մասին որոշ աւանդութիւն չկայ թէ երբ է չինուած, միայն ասում են մի ինչ որ պատերազմ է եղել, մարդիկ այդտեղ պատսպարան են գտել, ունենալով իրենց հոգեկան մխիթարութեան համար մի եկեղեցի. Այրերի մուտքը հաւանական է որ լինի տախտակակապ այրի բացուածքը, որի ճախարակաւ մարդիկ իջել են ձորից ջուր վերցնելու.

Աշտարակից դէպի հիւսիս-արեւելք Քասախ գետի ձորի աջ ափին գտնվում է Ցանավանք գիւղը, որ իր անունն ըստացել է այնտեղ գտնված Յովհաննու վանքից. սա չինված է ձորի վրայ. երբ մտնում ես վանքին, նա երեւում է խարխուլ, կիսակործան, հասարակ և անշուք, բայց երբ ներս ես մտնում հիանում ես սրա ճարտարապետութեամբ. Վանքն ունի երեք բաժանմունք. գաւիթ, որ մի մեծ, կամարակապ շինութիւն է, բայց այժմ կամարը քանդուած է, այստեղից արեւելեան պատի միջից մի դուռն տանում է դէպի սեղանը, իսկ այդ դռնից քիչ հեռու ձախ կողմում մի առանձին դուռ տանում է դէպի խորանը, ուր այժմ կատարվում է ժամերգութիւնը, սեղանը խարխուլ լինելու պատճառով. Այստեղ կան գեղ. Ներսէս վարդապետի նկարները. եթէ գեղարուեստական աչքով նայենք այս նկարների վրայ, նրանց գոյների բաղադրութեան, ստուերի և նկարված դէմքերի մէջ շատ պակասութիւն կը գտնենք, բայց բաւական յաջող է, եթէ ինկատի ունենանք որ Հ. Ներսէսը (Փարպիի նախկին քահանան) մի խուլ անկիւնում ինքնաշխատութեամբ հասել է այդ աստիճան նկարչութեան. Ինչեւիցէ, թողնենք այդ. Յովհաննու վանքում այն նկարները այնքան ուշ չեն գրաւում. այդտեղ բուն ուշքը գրաւում են խաչքարերը, բազմաթիւ քանդակներ, հիւսուածոյ փորագրութիւններ, մի խօսքով վանքը զմայլեցնում է իր ինքնուրոյն ճարտարապետութեամբ.

Վանքի յատակից առանձին մի անցք գնում է դէպի Քասախ գետը.

Տասնեւոթներորդ դարում եղել է այս վանքում բազմաթիւ անդամներով միաբանութիւն, իսկ այժմ միանգամայն աւերակ է և նայողի վրայ տխուր տպաւորութիւն է թողնում.

Յովհաննու վանքից 5 1/2 վերստ դէպի հիւսիս մի բլրի վրայ գտնվում է Սաղմոսավանքը. սրա ճարտարապետութիւնը նման է Յովհաննու վանքին, բայց աւելի նոր է երեւում. այստեղ նոյնպէս եղել է ժամանակով միաբանութիւն, բայց այժմ չկայ.

Ընթերցողներից շատերը լսած կը լինեն Փարպիի ս. Գրիգորի կատարած անդեղ բժշկութիւնները. աւելորդ չէր լինի այդ մասին մի քանի խօսք ասել.

Փարպին Աշտարակից 3—4 վերստ դէպի հիւսիս-արեւմուտք է ընկնում. սա Ղազար Փարպեցու՝ մեր մատենագրի՝ ծննդավայրն է, ամբողջապէս բնակեցրած է հայերով.

Սուրբ Գրիգորի եկեղեցին գտնվում է այգիների մէջ. մի անշուք մատուռ է փոքրիկ դռնով, ներսը ոչինչ գեղեցկութիւն, ոչինչ զարդարանք չես տեսնի. դրան աջ կողմում գտնվում է ս. Գրիգորի գերեզմանը, վրան կեղտոտ «զառ կտոր» փռած.

Մեր այնտեղ եղած ժամանակ եկաւ մի ղազախեցի հայ, որին կծել էր կատաղած շունը. նա այդ ամբողջ տարածութիւնը եկել էր անխօս, «կէմը» (*) մէջքին փաթաթած. կէմը ձգեց եկեղեցու դրան առաջ, երեք անգամ պտըտեց եկեղեցու չուրջը, յետոյ ներս մտաւ, ծնրադրութեամբ համբուրեց ս. Գրիգորի գերեզմանը, մի զոյգ մոմ վառեց և տէր Հօր պատուէրով գերեզմանաքարի մի անկիւնում գտնված փոսից առաւ մի պտղունց հող ու ձգեց բերանը, դուրս եկաւ, նա արդէն բժշկված էր, ուրախ ուրախ վերադարձաւ տուն.

Բաղդաւոր է մեր ժողովուրդը որ կարօտ չէ Պաստէօրի վարդապետութեան (միայն մեր մէջ միայ, վտանգաւոր խածուածներին՝ որոնց վրայ թոյնը ներգործել է, օգնութեան չէ հասնում ս. Գրիգորը.)

Մենք գիւղի ծխատէր քահանային հարցրինք թէ Գրիգոր Լուսաւորչի ո՞ր մասունքն է ամփոփված այստեղ, նա պատասխանեց որ այս Լուսաւորչի մասունքը չէ, այլ եղել է մի այլ Գրիգոր, բարեպաշտ հոգեւորական, որի պատարագ մատուցանելու ժամանակ իրանց թշնամի մահմետականները մի կատաղած շուն են ներս թողնում եկեղեցում ժողոված խուռն բազմութեան մէջ. խառնաշփոթութեան ժամանակ պատարագիչը յետ է դառնում, խաչակնքում է, աստուածային զօրութեամբ խածուած մարդիկ առողջանում են, իսկ շունը սատկում է. Իր մահից յետոյ նա սուրբերի շարքն է դասվում և նրա շիրիմն անգամ պահում է խածուածներին բժշկելու զօրութիւնը.

Սուրբ Գրիգորի մատուռից քիչ հեռու կայ մի թութ, որի ճիւղերի վրա փաթաթված են բազմաթիւ գոյնզգոյն չորի կտորներ. Այս կտորները պոկված են երոցք ջերմ ունեցող մարդկանց հագուստից, որոնք բերում են այդ ծառի մօտ ձեռք ու ոտքն ջուր ածելու. Շորի կտորը փաթաթելով ճիւղերին, հաւատացած են որ «ցաւն ու չարը» հիւանդից անցնում է դէպի ծառը.

Փարպիից 1/4 ժամուան ճանապարհ հեռու գտնվում է Թագեայ կոչված թուրքի գիւղը, որ մօտ 120 տուն են. այստեղ նստում է Ղալբի փոխանորդը, որ ամսական 30 րուբլ ռոճիկ է ստանում տէրութիւնից. Թագեան յայտնի է իր սառնորակ աղբիւրներով, որից օգտվում են ներքեւ գտնված հայ գիւղերը. Շատ անգամ Թագեացիք ջուր չեն թողնում իջնել ցած և այսպիսով վնասում են հայ գիւղացիներին.

(Մշակ)

(*) Կէմ կոչվում է բարակ խոտից հիւսուած պարանն, որ գիւղացիք սովորաբար գործ են ածում խուրձեր կապելու. կէմը փաթաթում են կամ գլխին կամ մէջքին եւ այդ նշան է որ կատաղած շուն է կծել նորան, ուրեմն պէտք է չխօսեցնել.

ՑՈՒՑԱԿ
ՀԱՅԵՐԷՆ ԲՌԱՂԱՄԻՆ

ԲԵՐԱ, 5 Հոկտ.

Այս օրեր, մի փոքրիկ Տետրակ ձեռքս անցաւ, որ ո՛չ նախադուռ և ոչ վերջաբան յիշատակարան ունենալով, յայտնի չէ թէ ո՞ւր, կամ յո՞րում տպարանի, եւ կամ ո՞ր թուականին տպուած է.

Ըստ ամենայն հաւանականութեան իմ կարծիքս է, թէ այս Տետրակ տպագրուած է ի Կ. Պոլիս, ի ժամանակի մեծանուն գրագէտ Նալեան Յակոբ Պատրիարքի (1737-1764), և նոյն իսկ նորա հեղինակութեամբ, որոյ պարունակութիւն հետեւեալք են.

1. Տաճկերէն լեզուաւ մի ճառ 1-25 երես առանց վերնագրի, որով կը հաստատէ թէ Քրիստոսի Տեառն մերոյ ծնունդը յունվարի 6ին եղած է, եւ ո՛չ դեկտեմբերի 25ին. Այս ճառ մի ուրիշ անգամ եւս տպուել է, քանզի այսպէս գրուած է ճառէն վերջը. «Բայց ընդդէմ այս տպագրեալ ճառիս մերոյ՝ Պատրի մի ի կարգէ ճիզվիթաց, եւ ծայրագոյն աստուածաբան Ղալաթիայու, երկար, ծիծաղելի եւ անհասկանալի պատասխանի մի գրեալ է»։ զոր համառօտ բայց իրաւացի վկայութեամբ հերքելով, այսպէս վերջ տայ բանիցն. «Եւ սակայն Պատրի ճիզվիթն զայսպիսի յայտնի ճշմարտութիւնս ուրանայ ի մէջ պատասխանւոյն իւրոյ, եւ այսպէս պատրէ եւ խաբէ ի միջօրէի... և եւ կոյր ախմարմայս *) ազգին մերոյ։»

2. «Կտակ չարչարանաց եւ խաչելութեան Տեառն մերոյ Յիսուսի Քրիստոսի» դարձեալ տաճկերէն լեզուաւ. երես 27-49։

3. «Տեսիլ սրբոյն Գրիգորի Լուսաւորչին». տաճկերէն. երես 50-58։

4. Տետրակն այսպէս վերջանալէ զկնի ի նորոյ կը սկսի 1-13 երես. «Ցուցակ հայերէն բռաղամին», զորմէ պատուական Մասիսի միջոցաւ տեղեկութիւն տալ պատշաճ համարեցայ ի զբօսանս բանասիրաց.

Յայտնի է արդէն որ մեր այբուբենն յատուկ թուանշանի զօրութիւնն ունի, ինչպէս՝ Ա.էն մինչեւ Թ միաւոր, Ժ.էն մինչեւ Ղ տասնաւոր, Ճ.էն մինչեւ Ջ հարիւրաւոր և Ռ.էն մինչեւ Ք հազարաւոր, և մեր նախնիք այս տառերով ցուցած են շատ կամ սակաւ թիւեր, օրինակի համար ՃՌ կը գրէին և հարիւր հազար կը կարդային։ Այսպէս մեր հայոց տօմարական թուականն եւս մինչեւ ցարդ այս տառերով կը գրուի ինչպէս ներկայ թուականն ՌՅԼԶ (1336)։ Եւ մեր վաճառականք իսկ մինչեւ սոյն դարուս սկիզբները սոյն տառերն իբրեւ թուանշան կը գործածէին իրենց տետրակներու եւ նամակներու մէջ։ Բայց որովհետեւ անկարելի է այս գրերն վերէն ի վար շարելով թուանշանաց պէս միմեանց վերայ բարդել եւ գումարել, խնդիր էր գիտնալ թէ հայկական տառերով ի՞նչպէս կը գումարէին թիւեր եւ կամ կը բազմապատկէին։ Ահաւասիկ սոյն խնդրոյն լուծումը կուտայ մեզ սոյն տետրակի նշանակած ձեւն, և կը դիւրացնէ ամեն դժուարութիւն, փոխանակ թուանշանաց զրոյին այս — գիծը գործածելով միաւոր տառերու հետ, որով իսկ եւ իսկ Արաբական կամ Եւրոպական թուանշաններու նման ամեն թուաբանական գործողութիւն կը կատարէ։

Իմ մասնաւոր կարծիքն է դարձեալ, թէ տետրակին նշանակած այս ձեւն, ի նախնեաց մերոց յաջորդաբար առ մեզ հասած յիշատակ մի է, եւ ո՛չ թէ ԺԷ կամ ԺԸ րդ դարու գործ. եւ եթէ այլք յետին դարու գիւտ եւս համարին զայն, դարձեալ մեզ համար յարգելի է եւ սիրելի եւ նախանձելի իսկ. որովհետեւ մինչդեռ մեք այժմ ամեն բան օտարի փետուրներով կ'ուզենք զարդարել, մենէ մի կամ երկու դար յառաջ, մեր նախնիք բուն ազգային կերպարանքով ուզեր են գործածել եւ աւանդել իրենց զաւակաց։ Ահա՛ չափ և կշիռ ազգասիրութեան եւ օտարասիրութեան մերում։

Ընդ թղթոյս կցելով տետրակին ցուցակը, խնդրեմ առաջին պատեհաւ հրատարակելու շնորհ ընէք, եւ ընդունիք իմ շնորհակալութիւնս։

Աղօթարար
ՅՈՎ. Հ. ՔՀ. ՄԿՐԵԱՆ

---

*) Ախմարմայ բառդ տաճկերէն է եւ կը նշանակէ մէկ տեղէ կամ անօթէ ուրիշ տեղ փոխադրել, եւ երկրորդ՝ ուրացում, զոր հաւատարիմ հայք կուտային իրենց կրօնը փոխող եւ ուրացող պապական հայերուն։ Ցաւալի է որ մինչեւ ցայսօր նոյն պատրող եւ խաբող ճիզվիթներն, եւ նոյն պատրեալ ու խաբեալ ախմարմայք անպակաս եղած են մեր ազգէն, որոց դարձ եւ զղջումն կը մաղթեմ։

ՑՈՒՑԱԿ ՀԱՅԵՐԷՆ ԲՌԱՂԱՄԻՆ

ա	1	աա	11	բա	21	ա——	100	ագ—	130	բբ—	220
բ	2	աբ	12	գ—	30	ա—ա	101	ադ—	140	գ——	300
գ	3	ագ	13	գա	31	ա—բ	102	աե—	150	դ——	400
դ	4	ադ	14	դ—	40	ա—գ	103	ազ—	160	ե——	500
ե	5	աե	15	դա	41	աա—	110	աէ—	170	զ——	600
զ	6	ազ	16	ե—	50	աաա	111	աը—	180	է——	700
է	7	աէ	17	զ—	60	աաբ	112	աթ—	190	ը——	800
ը	8	աը	18	է—	70	աբ—	120	բ——	200	թ——	900
թ	9	աթ	19	ը—	80	աբա	121	բ—ա	201	ա———	1000
ա—	10	բ—	20	թ—	90	աբբ	122	բա—	210	ա——ա	1001

(Պէտք է միշտ ըմբռնել ի մտի թէ այս — գիծը զրօ է)։ Եւն Եւն

« Եէքիւն »	(Գումար)
457	դեէ
2,030	բ—գ—
46	դզ
12,000	աբ———
721	էբա
15,254	աեբեդ

« Եէքիւն »	(Գումար)
22,040	բբ—դ—
9,004	թ——դ
40,600	դ—զ——
53,208	եգբ—ը
4,080	դ—ը—
549	եդթ
6,901	զթ—ա
136,382	ագզգըբ

« Եէքիւն »	(Գումար)
4,537	դեգէ
9,251	թբեա
3,946	գթդզ
7,294	էբթդ
2,421	բդբա
27,449	բէդդթ

« Եէքիւն »	(Գումար)
5,781	եէըա
8,652	ըզեբ
6,195	զաթե
5,986	եթըզ
1,285	աբըե
27,899	բէըթթ

(Մասիս)

ԳՐԱՏՈՒՆ
Գ. ԶԱՐԴԱՐԵԱՆ
Կ. Պոլիս Սուլթան Համամ փողոց Թիւ 14

ԴԱՍԱԳԻՐՔ
Ամէն լեզուէ և ամէն տեսակ դասական, գրական, վիպական ևլն. գործեր Մեծագոյն զեղչերով

ՄԱՍՆԱՒՈՐ ԽՆԱՄՔ
Դասատուներէ եկած յանձնարարութեանց արագ և ճշդիւ գործադրման

Փարիզէն յանձնարարեալ ամէն գիրք նոյն իսկ ՓԱՐԻԶՈՒ ԳՆՈՎ, եթէ իւրաքանչիւր հատոր արժէ առ նուազն 10 ֆրանք. պակաս արժողներն՝ ֆրանքը 5 ղրշ.ի հաշուով։

ՆՕԹԱ
Արեւելից նշանաւորագոյն երաժշտաց գործերն, կայսերական մարշ, փէշրէվ, սէմայի և շարգը, թէ դաշնակի և թէ ուրիշ գործեաց համար, մաքուր վիմագրեալ և խիստ արժան։
511 7

ԱԶԳ. — Հայերէն լեզուի եւ այլ և այլ ուսմանց մէջ վկայեալ ուսուցիչ պաշտօնաւոր երիտասարդ մը պատիւ ունի ծանուցանել թէ պատրաստ է ընտանեաց մէջ դասախօսի պաշտօն յանձն առնուլ չափաւոր պայմաններով։ Դիմել ի խմբագրատուն Արեւելքի։
3 123 3—3

ԱՄԵՆՈՒՐԵՔ ՀԱՐՑՈՒՑԷՔ
Ս. ԺՈՐԺԻ ՌՈՄԸ
ՃԱՇԱԿԵՑԷՔ ԵՒ ԲԱՂԴԱՏԵՑԷՔ
698

ԴԵՂԱՐԱՆ
ՍԱՄԻԿ ԱՍԱՏՈՒՐԵԱՆ
ԿԷՏԻԿ-ՓԱՇԱ
Թիւ 2 —Պալի-Փաշա եօգուշու— Թիւ 2
ՄԱՍՆԱՒՈՐ ՏՈՒՆ

Առաջին կարգի եւ ամենամաքուր դեղօրէից, սպէսիալիթէներու եւ էրպօրիսթըրիի, ուղղակի Բարիզու Փարմասիի Դեղագործաց Ընկերութեան վաճառատունէն բերել տրուած։

Մթերանոց ամենաընտիր և զուտ ձկան իւղի, որ բազմաթիւ շքանշաններով վարձատրեալ Անգլիական հռչակեալ Բէթթա Մօլլէրի տունէն մեծ քանակութեամբ բերել տրուած է։—Թարմ հանքային ջուրեր, ընտիր գոնեաքներ, Գինգինայի և Պօտոյի գինիներ, Ամէռ Բիքօն, Շօքոլաթ, Փաւին Լաքթէ, Գօլոնեայի ջուր, անգլիական հոտաւէտ նիւթեր, ակռաները մաքուր պահելու փոշիներ, ևլն. ևլն։ — Դեղագիրք մանրակրկիտ ճշգրտութեամբ կը պատրաստուին։

ԳԻՆԵՐԸ ԽԻՍՏ ԶԱՓԱՒՈՐ
1226 5—12

ՏՕՔԹ. ԼՕՐ ՋՕՀՐԱՊ

Բժիշկ Շիշլիի գաղղիական Լա-Բէ հիւանդանոցին, վաղեմի ներքին բժիշկ Լիոնի եւ Սէնդ Էդիէնի հիւանդանոցաց (ի Գաղղիա), թղթակից անդամ Լիոնի բժշկական ազգային ընկերութեան, մասնագէտ Ականջի, Կոկորդի եւ Քթի հիւանդութիւններուն եւ ելեքտրական դարմանաց, այցելութիւնք կ'ընդունի առաւօտներն (ժամ 10էն 12) իւր տունն որ ի Մեծ փողոց Բանկալթիի թիւ 75, և կէս օրէն վերջ ի Ստամպօլ Պահճէ գարու Մէրհամէթճեան դեղարանն թիւ 18։
1175 9—39

ՕԳՏԱԿԱՐ ԴԵՂ ՄԸ

ՎԱՆ ՍԱԽՐՋԻ. յողացաւի մէջքի ցաւի՝ թեւի և ոտքի ջղերներու միակ դարման, որոյ օգտակարութեանը կը վկայեն հազարաւոր անձինք որք գործածած են զայն. Կը ծախուի մեծ և փոքր քանակութեամբ, Պոլիս՝ Մահմուտ փաշայի վերն, Եաքըմ խանի դէմ՝ սեղանաւոր և ջրավաճառ Սէմէրճեան Եղբարց խանութը՝ թիւ 206։
1109 15—26

ԱԶԳ

Կը ծանուցուի հասարակութեան թէ յառաջիկայ չորեքշաբթի 26 հոկտեմբեր կ'սկսի Համպուրկի Լոդըրիին եօթներորդ եւ կարեւորագոյն վիճակահանութիւնը։ Մինչեւ նոյեմբեր 16, այսինքն յաջորդաբար 16 օր, վիճակահանութիւնը պիտի կատարուի։

28,700 թիւեր պիտի շահին։

ՄԵԾ ԲԱԺԻՆՔ 300000, 200000, 100000 70000, 50000, 30000, 5 բաժին 20000 մարքի, 2 բաժին 10000 մարքի, 50 բաժին 5000 մարքի, 100 բաժին 3000 մարքի եւ այլն։

Շահուց մէկ ութերորդին իրաւունք ունեցող տոմսին գինն է 87 1/2 ղրշ ոսկեդրամ, քառորդինը 175 ղրշ։

Այս տոմսերէն ունենալ փափաքող անձինք պարտին ժամանակին դիմել դրամատունս։

Վեցերորդ Գլասի տոմսերն ունեցող անձինք իրենց տոմսերը վերանորոգելու են առ առաւելն յառաջիկայ չորեքշաբթի իրիկուն, որպէս զի չզրկուին այս կարեւոր վիճակահանութեան մասնակցելու իրաւունքէն։

Ժ. Տ. ԾԱՆԷԹԹՈՍ
Ղալաթիա, Գումրիսօն խան, թիւ 18
1184 2—5

ՀՐԴԵՀԻ ԵՒ ԿԵՆԱՑ ԱՊԱՀՈՎԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

531

ՆՕՐԹՀ ԲՐԻԹԻՇ էնտ ՄԷՐՔԸՆԹԱՅԼ

ԴՐԱՄԱԳԼՈՒԽ Անգլ. Ոսկի 3,000,000. ՊԱՀԵՍՏԻ ԴՐԱՄ 5,978,946
ՀԱՍՈՅԹ 1885 ՏԱՐՒՈՅ 1,788964

ՆՕՐԹՀԸՐԸՆ ԷՇՈՒՐԸՆՍ

ԴՐԱՄԱԳԼՈՒԽ Անգլ. Ոսկի 3,000,000. ՊԱՀԵՍՏԻ ԴՐԱՄ 3,131,348
ՀԱՍՈՅԹ 1885 ՏԱՐՒՈՅ 898,072

Ընկերութիւնքս Պոլսոյ մէջ ունեցած Միացեալ Գործակալութեան միջոցաւ հրդեհի դէմ ամէն կարգի վտագաւոր ապահովագրութիւններ ի գործ կը դնեն չափաւոր գնով, և իրենց ցոյց տուած գրաւական երաշխաւորութեամբ մեծ գումարներ ապահովագրողաց կրնան վստահաբար զիրենք ներկայացնել. Նաև իբր ապացոյց իրենց հաստատութեան, միայն հրդեհի ճիւղին համար մինչեւ ցարդ տուժած վնասնին 15,000,000 *Անգլիական Ոսկին կ'անցնի։*

ԾՈՎԱՅԻՆ ԱՊԱՀՈՎԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

ՄԱՐԻԹԱՅՄ.

ԴՐԱՄԱԳԼՈՒԽ Անգլ. Ոսկի 500,000
ՊԱՀԵՍՏԻ ԴՐԱՄ Անգլ. Ոսկի 120,597

Ընկերութիւնս կ'ապահովագրէ շոգենաւուց և առագաստանաւուց մէջի ապրանքներն և դրամածրարներն խիստ օգտակար պայմանաւ։ Գնոց և այլոց վրայ տեղեկութիւն առնուլ ուղղակի կը հրաւիրուին դիմել Ղալաթիա Գօմիսիօն խանի առնիւնն երկաթէ կամրջին վրայ նայող սենեակն, առ **ԳԱՌՆԻԿ Յ. ՍԵՐՈԲԵԱՆ** *Գործակալ Կ. Պոլսոյ վերոյիշեալ երեք Ընկերութեանց։*

ԻԼԱՆ

ՊԱՊԸ ՍԷՐԱՍՔԷՐԻ

Նիզամիյէ էրզագ անպարը իչիւն միւպայեա օլունաճագ օլան իքի եիւզ պինտէն տէօրթ եիւզ պին գըյէյէ գատար գուրու ֆասուլեանըն իհալէսինա Թալիպ օլանլարըն իչպու Թըշրինի էվվէլը րուզինին օն պէչինճի կիւնինէ գատար հէր կիւն մագամը Սէրասքէրի յէվազըմաթը ումումիյէ տաիրէսինէ կէլմէլէրի իլան օլունուր։

8 Թըշրինի էվվէլ 1887 — 1218
Նօ. 24 — 3—3

ԻԼԱՆ

ՊԱՊԸ ՍԷՐԱՍՔԷՐԻ

Նիզամիյէ սարրաֆխանէ անպարընտա պիր սէնէլի քեամիլէ խիտմաթընա գատար լիւզումընա հէօրէ իհալէ լիթտիրիլէճէք օլան ավանիի նուհասիյէտէն չարխա չէքիլմէմիշ նէվինին պէհէր քիլօսը իքի եիւզ պուչուգ բարայա վէ չարխա չէքիլմիշ նէվինին տախի պէհէր քիլօսը իւչ դուրուշ սէքիզ բարա իւճրէթիլէ իմալի Թալիպի ձօհտէսինտէ օլուպ Թըշրինի էվվէլը րուզինին օն պէչինճի կիւնինէ գատար պէհէր կիւն մինագասասը պիլ իճրա մէզքիւր կիւնտէ գարարը գաթիյի վիրիլէճէքինտէն, իմալ իժմէլէ Թալիպ վէ օն եէտինճի ճումա իրթէսի կիւնիւ եիւզտէ պէշ թէմինիյէ բաղիպ պուլունանլարըն մագամը Սէրասքէրի յէվազըմաթը ումումիյէ տաիրէսինէ կէլմէլէրի իլան օլունուր։

8 Թըշրինի էվվէլ 1888 — 1219
Նօ. 25 — 3—3

ԲՍԱՆ ՏԱՐՈՒԱՆ ՅԱՋՈՂՈՒԹԻՒՆ

ԲՈՒԺՇԿԱՑ ՀՌՉԱԿԻ ԱՐԴԻՒՆՔՆԵՐ

ՀԱՆՔԱՅԻՆ ՋՈՒՐ ՋԻԹԼԻԻ

(ՄԵՐՁ Ի ՊՐՈՒՍԱ)

[illegible]

1304 Սեֆէր 11 Թուական կայսերական ֆրմանով արտօնեալ—վաւերացեալ Բարիզի, Վիէննայի, Լոնտոնի, Ֆիլատելֆիայի, Անվէրսի, Ֆրանքֆորդի ցուցահանդէսներէն։

Ջիթլիի ջուրն, որ Արեւմուտքէն եկող հանքային ջուրերէն գերազանց է, շիշերու մէջ կը դրուի ընդ հսկողութեամբ Տր. Արիկեանի, պատուիրակ ի դիմաց առեւտրական Վսեմ. Նախարարին։ Մէն մի երկրէ կրելու է շիշին բժշկին ստորագրութիւնը։ Հաստատութիւնը մերժելու է այն ամէն շիշերն որք չեն կրեր Պետութեան այս երաշխաւորութիւնը։

Այս հանքաջուրին յաջողութիւնն ապահովեալ է մարսողական խողովակին և լեարդին հիւանդութեանց մէջ, աւազախտի եւ յօդացաւի մէջ, շաքարախտի և փամփշտային խօթութեանց մէջ։

Ջիթլի շատ ախորժահամ հանքաջուր մ'է, սեղանի համար պատուական ջուր մ'է եւ շատ օգտակար է այն պարագային յորում ջուրերը վարակեալ են համաճարակ հիւանդութեանց առեն։ Իրենց առողջութեան նախանձախնդիր անձինք ջրհեղձներու, Պէնտերու եւ այլ ջուրերէն նախամեծար պիտի համարին Ջիթլին։

Ջիթլին կը դիւրացնէ մարսողութիւնն և կը հանդուցանէ միւս բոլոր պաշտօնները։ Շատ օգտակար է նաեւ այն պարագային երբ գինւով սնող մանուկները կաթէ կտրելու է։

Ջիթլիի ջուրը շաբաթն երկու անգամ կը ղրկուի աղբիւրէն, այնպէս որ կարելի է վստահ լինիլ թարմ վիճակի մէջ գտնելուն ի մթերանոցս։

Կ. Պոլսոյ մէջ կը ծախուի ի կեդրոնատեղին Ընկերութեան, 13, Ճէլլալ Պէյ խան, եւ ի Մաքինաճիլար—Բերա, Պ. Ալիբրանտի, դեղարան Տէլլա Սուտա, 169.—Պոլիս, Պ. Մէգիքի, դեղավաճառ, 24, Եէնի ճամի փողոց.—Պ. Թէրզիեան, դեղագործ, Ճագալօղլու, Պարոնական դեղարանատան մօտ.—Աքսարայ, դեղագործ ի Վէզնեճիլէր.—Ղալաթիա, Պ. Մավրոյէօ, վաճառական, Մալթեզ փողոց, 34.—Պէշիկթաշ, կեդրոնական դեղարան.—Թէրապիա, Սամա Արօնօրուլօ.—Պէյլերպէյի, Աստեփանի Թէօխարիտի, վաճառական.—Գատը գիւղ, դեղարան Լեոնիտաս Անթիրա.—Իւսկիւտար, Սդամբօլի Նարլըօղլու, դեղագործ։

Պարապ շիշերը ետ կ'առնուին։

1034

ԸՆԴ ՀՈՎԱՆԱՒՈՐՈՒԹԵԱՄԲ

ԻՏԱԼԻՈՅ ԹԱԳԱՒՈՐԻՆ ԵՒ ԹԱԳՈՒՀԻՈՅՆ

Եւ ընդ երաշխաւորութեամբ Իտալական Կառավարութեան

ՊԱՐԳԵՒԱՒՈՐ ՎԻՃԱԿԱՀԱՆՈՒԹԻՒՆ

ԻՏԱԼԱԿԱՆ ԿԱՐՄԻՐ ԽԱՉԻ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ

1885 Յունիս 28 ին հրատարակուած Թիւ 3188 հրովարտակին համաձայն 49 տարուոյ մէջ վճարուելու պայմանաժամաւ շրջաբերութեան հանուած են՝ իւրաքանչիւրն 50 արժէթուղթ պարունակող 12,000 սերի պարգեւաւոր արժէթուղթ։

Ամէն տարի չորս անգամ, այսինքն Մարտ, Յունիս, Սեպտեմբեր, Դեկտեմբեր ամսոց առաջին օրերն տեղի կ'ունենան վիճակահանութիւնք։

ՄԵԾ ԲԱԺԻՆՔ 100,000, 50,000, 35,000, 30,000, 20,000, 15,000 Ֆրանք

Շահելի պարգեւք եւ վճարելի դրամք ի պահ դրուած են Իտալիոյ Ընդհանուր դրամատան մէջ։ Վիճակահանութիւնը հետեւեալ կերպիւ տեղի կ'ունենայ ի ներկայութեան Իտալական կառավարութեան Ներկայացուցիչներու և Իտալիոյ Ընդհանուր դրամատան ու Կարմիր Խաչի ընկերութեան տնօրէններու փոխանորդաց։

Ա.—Վրան A գրուած պահարաններու մէջ 1 էն մինչեւ 12,000 կարգաւ համարներ կը դրուին և յետոյ փոքր պարգեւներ շահող սէրիներն կը քաշուին։

Բ.—Վրան B գրուած ուրիշ պահարանի մը մէջ եւս 1 էն մինչեւ 12,000 թիւեր կը դրուին, ուրկից կը քաշուին սէրիներն։ Վրան C գրուած երրորդ պահարանի մը մէջ գտնուած յիսուն թիւերն առնուելով վիճակահանութեան գործողութիւնը կը կատարուի։ Յետոյ B պահարանէն սէրի հանելով թիւն եւ C պահարանէն հանած թիւն կը շահին մեծ բաժինը և յետոյ այսպէս կը շարունակուի վիճակահանութեան գործողութիւնը։

Գ.—Վերոյիշեալ պահարանք՝ վիճակահանութենէն յետոյ պաշտօնապէս ի պահ կը դրուին միւս վիճակահանութեան բացուելու համար։

Փոքր գումար շահող տոմսերը մինչեւ որ մեծ գումար մը շահին, հետզհետէ բաշխուող վիճակահանութեանց մէջ պիտի գտնուին։

Արժէթղթոց իսկական գինն է մէկ ու կէս օսմանեան ոսկի։

Այս տոմսերն ամեն կերպիւ ԱՊԱՀՈՎԵԱԼ *և յետդարձելի են։ Բացի 40 եւ 35 Փրանքէ, նաեւ* ՄՆԱՑԵԱԼ ԳՈՒՄԱՐՆ Ը *պիտի շահին* ԱՆՊԱՅՄԱՆ*։ Տոմսակի գնման առթիւ տրուած գումարը չը կորսուիր։ Տոմսակ գնողները կրնան իրենց բաղդը փորձել, որչափ ժամանակ որ ուզեն։ Ով որ այս տոմսերէն գնէ, կրնայ ծրիաբար* ՄԵԾ ՀԱՐՍՏՈՒԹԵԱՆ *մը տէր լինել։*

Արժէթղթերը կը վաճառուին միայն Ժ. Տ. Մանէթթոյի դրամատունն, Ղալաթիա, Գոմիսիոն խան թիւ 13։

1185

ԿՈՒԷՆ ՏԸ ԼԷՆ ԹԱՌԷՆ

GRAINE DE LIN TARIN
MARQUE DE FABRIQUE
PARIS
GRAINE DE LIN TARIN
Pharmacien de 1re Classe ex-interne des Hôpitaux
Place des Petits-Pères, 9, PARIS
PRÉPARATION toute spéciale & NOUVELLE pour combattre avec succès
CONSTIPATIONS, COLIQUES, DIARRHÉES
MALADIES DU FOIE et de la VESSIE & des VOIES URINAIRES
HÉMORRHAGIES NASALES
INFLAMMATIONS DES POUMONS DES INTESTINS
HÉMORRHOÏDES, CLOUS, FURONCLES
DÉPÔT DANS TOUTES LES PHARMACIES & HERBORISTERIES de France et de l'Étranger
PRIX DE LA BOITE 1f30

Ազդուապէս կը բուժէ փորկապութիւնը, թութքը, փայծեղը և միզական գործարանաց հիւանդութիւնները

Պաշտպանել գործարանիս նշանն և կանիքի վրայ սեւով տպագրեալ կնիքը։

Մէկ տուփին գինն է 1·30 Փր.

Կը գտնուի ամեն դեղարանաց մէջ 606

ԲԺԻՇԿՆԵՐՈՒ ՀԱՐՑՈՒՑԷՔ

ԲԱՌՏԻՆԱ (Գորսիքա), *Բնական հանքաջուր երկաթախառն, թթուային, կազային. ամենազգու դարման ընդդէմ արեան տկարութեան, դեղնութեան, տենդի, ստամոքսի ցաւերու, եւ արեան նուազութենէն յառաջ եկած ամեն հիւանդութեանց,* **ՀԱՆՔԱՅԻՆ ԲՈԼՈՐ ՋՈՒՐԵՐԷՆ ԳԵՐԱԶԱՆՑ։**

Հանքին տէրն է Ֆ. Մոլինարի, 2, Պօվօ փողոց, Մարսիլիա։ Կ. Պոլսոյ մէջ գործակալք են ԳԱՌԱՎԻՍ *եւ* ԲԵՌԴԻՐԻՓԻ*, Աստա խան, 4, Մաքսի փողոց, Ղալաթիա, կը ծախուի գլխաւոր դեղարանաց մէջ*

621

ԺԱՆ ԲՕՍԼԴԻ.— ՄԵԾ ԳՈՐԾԱՐԱՆ ԿԱՀԿԱՐԱՍԱՑ, *Նոր բացուած Բերայի Մեծ փողոցը, 127, և ի Գուլէ-Գափու, Կալաթայի աշտարակին դիմաց և Եաղճը փողոցին քով, Թիւ 657.—* **ՄԵԾ ՄԸ ԹԻՐԱՆՈՑ ԿԱՀԿԱՐԱՍԵԱՑ**, *նոյն փողոց Թիւ 657, 659, 661, 663.— Ամեն տեսակ* ԿԱՐԱՍԻՆԵՐ *—* ՇՔԵՂԱԿԵՐՏ ԿԱՐԱՍԻՆԵՐ, *ամեն ճոխութեամբ և կատարելութեամբ.— Ամեն տեսակ* ԿԵՐՊԱՍՆԵՐ*.— Սրահներու համար ամեն տեսակ օթոցներ, գամպանքեր, թիկնաթոռներ, աթոռներ.— Ամեն տեսակ* ՄԱՀՃԱԿԱԼՆԵՐ *և հազար տեսակ ուրիշ կարասիներ.—* ՅԱՆՁՆԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ *ալ կ'ընդունուին, կարճ պայմանաժամի համար.—* ՀԱՍՏԱՏՈՒԹԻՒՆ, ՎԱՅԵԼՉՈՒԹԻՒՆ, ԱԺԱՆՈՒԹԻՒՆ*։ Նախ՝ Զգուշացեալ* ԲՕՍԼԴԻ ԵՂԲԱՐՑ *վաճառատան հետ։*

691

ՇՈԳԵՆԱՒԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ ՀԱՅԵԼԿԱՆ ԵՒ ՄԱՐՈՔԵԱՆ

Ն. ԲԱՔԷՐ ԵՒ ԸՆԿ.

Մարսիլիոյ և Բոնէի միջեւ կանոնաւորապէս բանող

Բեռներու և ուղեւորաց [illegible]

Նաւարկէք, ուղեւորութեան և այլ տեղեկութեանց համար

Դիմել առ գործակալութիւն
ԹԻՆԻՈԹԷ ԲՐԱՌԻԼ
Թիւ 17-18 Քէչէճի Միլլէթ
Մահմուտիէ փողոց, Թիւ 14

556

ՖՐԷՏ. ԼԷՅԼԱՆՏ

ՇՈԳԵՆԱՒԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ

ԱՌԱՋԻՆ ԿԱՐԳԻ ՇՈԳԵՆԱՒՔ

կը կանոնաւորապէս կը բանին Լիվըրբուլի և Միջերկրականի միջեւ

Անուանք	Թոնաժ	Անուանք	Թոն.
Ալճէրիան	2500	Ֆավօնեան	3700
Ալլեմանիան	2500	Ֆլամինեան	3700
Անտալուսեան	2500	Ֆլավեան	3700
Աթենեան	2500	Իպէրեան	5500
Արապեան	3700	Իլլիրեան	5500
Պավարեան	6000	Իսդրիան	5500
Գալիֆօրնեան	3000	Լեոպոլդեան	2200
Քարթէճեան	1800	Լիպիւրեան	2500
Սայրէնեան	2000	Լիօպան	800
Տուրոյ	700	Օլիմփոյ	700
Էմիրալէ	3700	Բերսեան	3800
Ֆաբրեան	3700	Վալէնսեան	6800
Ֆալերնեան	3700	Վիրճինեան	6800

Ֆլավեան շոգենաւը, Նաւապետ Մուր, ամսոյս 28ին աստ կ'սպասուի։

Ուղեւորներու համար ամեն դիւրութիւն

Աւելի մանրամասնութեանց համար դիմել առ
ԷՅՕՒԱՐՏ ԼԱՖՕՆԹԷՆ
Գործակալ
Թիւ 1, Մէհմէտ Ալի փաշա խան, Ղալաթիա.

Նաւատէրք, Պարոնայք Ֆրէտ, Լէյլանտ և ընկ. Լիվըրբուլ

Գործակալութիւնք
Կ. Պոլիս, Էտուարտ Լաֆոնդէն.
Ճիպրալդար, Պ. Պ. Քարվըր Եղբարք
Աղեքսանդրիա, Կ. Լ. Վահման և ընկ.
Մալդա, Ա. Քամիլէրի.
Շիրա, Ս. Վօրօղօրուլօ Որդիք և ընկ.
Զմիւռնիա, Գ. Ռեյդօլ և ընկ.

546

ԲԱՔԱԵԱՆԻ

ՇՈԳԵՆԱՒԱՑԻՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ

Լիվըրբուլի, Միջերկրականի և Օտեսայի միջեւ կանոնաւորապէս բանող

Անուանք	Թոնաժ	Նաւապետք
Այա Սոֆիա	3,000	Պըքս
Արարատ	2,500	Ռոպինս
Ալպանիա	2,500	Գրուիքշանք
Լագոնիա	2,500	Ռէյկս
Մասէտոնիա	3,500	Մորլ
Ռումելիա	2,800	Ֆոթըրկիլ

Ընկերութիւնն օրինաւոր գներով փոխառք կ'ընդունի Եւրոպական երկիրներու և Ամերիկայի համար։

Ամեն դիւրութիւն և հանգստութիւն կը տրուին ուղեւորաց։

Դիմել առ ԴԱՆԻԷԼ ՔԱՐԱ ԵՒ ԸՆԿ
Գործակալ

536

ՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆ

ԴԱՌԼԸՄԱՆ ԵՒ ՊԼՈՒՄՊԵՐԿԻ

Ի Ղալաթիա Պէշիւք Միլլէթ խան, միջազգային Թղթատարատան վրայի յարկը

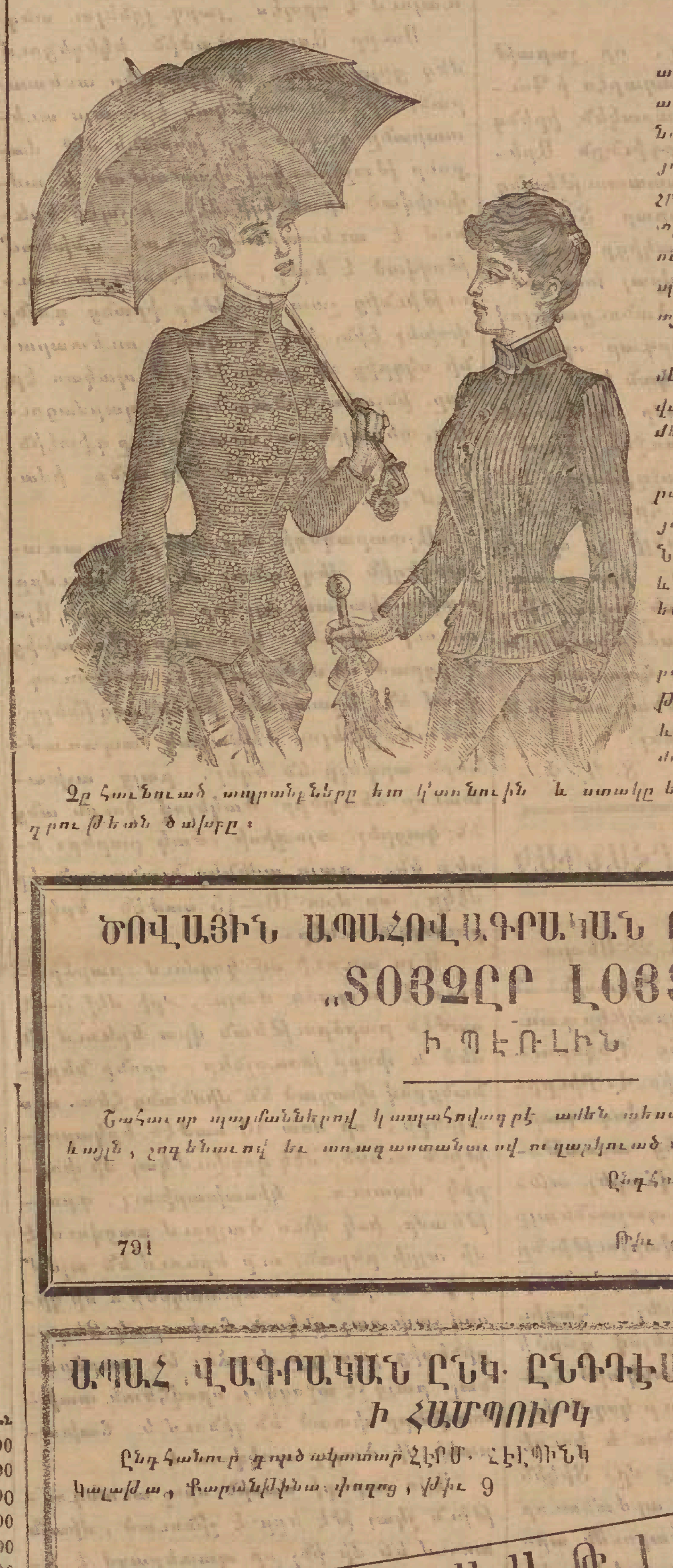

Սոյն վաճառատան մէջ խիստ աժան գներով կը վաճառուին ամեն տեսակ ճերմակեղէնք, կանանց համար կրկնոցներ, տղայոց համար հագուստներ, կէս չըլչափլաստեր, քոռսէներ, օժիտի համար ճերմակեղէնք, թաշկինակներ, բամպակեայ գուլպաներ, Թաշկինակներ և այլ այս տեսակ ապրանքներ։

Այս ապրանքներ, որոց ամենքն ալ լաւ տեսակէ են, կը վաճառուին թէ՛ փոքր և թէ մեծ քանակութեամբ։

Այս ապրանքներ կը պատրաստուին Վիէննայի և Պերլինի յատուկ գործարանաց մէջ։ Նոյնպէս Անգլիական, Իտալական և եւրոպական ուրիշ երկիրներէ ևս ապրանքներ կը բերուին։

Գաւառներէ եղած յանձնարարութիւնք կը կատարուին թէ փոխադրելով փոխանակագրով և կամ Թղթատարական դրոշմով գրկուի։

Չը հաւնուած ապրանքները ետ կ'առնուին և ստակը ետ կը տրուի զեղչելով փոխադրութեան ծախքը։

1180

ԾՈՎԱՅԻՆ ԱՊԱՀՈՎԱԳՐԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ

„ՏՈՅՉԸՐ ԼՕՅՏ"

Ի ՊԵՌԼԻՆ

Շահաւոր պայմաններով կ'ապահովագրէ ամեն տեսակ ապրանք, դրամածրարք եւայլն, շոգենաւով եւ առագաստանաւով ուղարկուած։

Ընդհանուր գործակալ Կ. Պոլսոյ
ՏԻՐԱՆ ՆԱԶԱՐԵԱՆ
Թիւ 1 Հավուզլու խան, Պոլիս

791

ԱՊԱՀՈՎԱԳՐԱԿԱՆ ԸՆԿ. ԸՆԴԴԷՄ ՀՐԴԵՀԻ

Ի ՀԱՄՊՈՒՐԿ

Ընդհանուր գործակալ ՀԵՐՄ. ՀԷԼՊԻՆԿ
Ղալաթիա, Քարանիֆինա փողոց, Թիւ 9

ԼԱ ԹՐԱՆՍԱԹԼԱՆԹԻՔ

ՇԱՀԱՒԷՏ ՊԱՅՄԱՆՆԵՐՈՎ ԿԱՊԱՀՈՎԱԳՐԷ
ՏՈՒՆԵՐ, ԽԱՆՈՒԹՆԵՐ, ԿԱՐԱՍԻՆԵՐ, ՇԱՐԺԱԿԱՆ
ԳՈՅՔ ԵՒ ԱՄԵՆ ՏԵՍԱԿ ԱՊՐԱՆՔ

566

ԵՐԹԵՒԵԿՈՒԹԻՒՆ

ԱՌԱՋԻՆ ԿԱՐԳԻ ՇՈԳԵՆԱՒՈՒՑ

Ընդ մէջ Հըլլի, Կ. Պոլսոյ և Օտեսայի

ԹՈՎՄԱՍ ՈՒԻԼՍԸՆ

ՈՐԴԻՔ ԵՒ ԸՆԿ.

Անուանք	Թոնաժ	Անուանք	Թոն.
Ալպանօ	2,000	[illegible]	4,500
Անճէլօ	3,000	Մարէնկօ	4,300
[illegible]	1,500	[illegible]	2,500
[illegible]	3,500	[illegible]	2,000
[illegible]	2,200	Նէրօ	2,000
[illegible]	2,000	Օթէլլօ	5,000
[illegible]	2,600	[illegible]	3,000
[illegible]	2,500	[illegible]	4,500
[illegible]	2,400	[illegible]	2,000
[illegible]	2,000	[illegible]	1,200
[illegible]	2,700	[illegible]	3,200
[illegible]	2,500	[illegible]	1,700
[illegible]	1,800	[illegible]	2,800
[illegible]	2,600	[illegible]	4,400
[illegible]	2,600	[illegible]	3,200
[illegible]	300	[illegible]	3,000
[illegible]	1,700	[illegible]	3,500
[illegible]	1,600	[illegible]	3,500
[illegible]	5,500	[illegible]	1,000
[illegible]	2,200	[illegible]	3,000
[illegible]	1,800	[illegible]	2,000
[illegible]	3,200	[illegible]	4,300
[illegible]		[illegible]	1,200
[illegible]	3,000	[illegible]	3,500
[illegible]	3,000	[illegible]	1,800
[illegible]	1,200	[illegible]	2,800
[illegible]	2,300	[illegible]	3,600
[illegible]	[illegible]	[illegible]	1600
[illegible]	[illegible]	[illegible]	3,000
[illegible]	2,000	[illegible]	[illegible]

Քոսօ շոգենաւը, Նաւապետ Նիլ, ընդհանուր վաճառքով Հըլլէն մեկնած է և ամսոյս 26ին աստ կ'սպասուի։

Ուղեւորներու համար ամեն դիւրութիւն

Աւելի մանրամասնութեանց համար դիմել առ
Ց. ՀԻԼՏ ԵՒ ՈՐԴԻ
Գործակալ
Թիւ 17–18, Քէչէճիք Միլլէթ խան Ղալաթիա

351

ՄՈՍ

ՇՈԳԵՆԱՒԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ

Լիվերբուլէ և Միջերկրականի միջեւ բանող շոգենաւք

Անուանք	Թոնաժ	Անուանք	Թոնաժ
Քանոբուս	4200	Ոֆիրա	3000
Տիւրոս	4000	Օսայրիս	3000
Օսմանլը	4000	Նէֆթիս	3000
Սեսոստրիս	3250	Բերա	800
Թիպս	3250	Լոգիւս	800
Մակեդոնիա	3250	Օլինթ	800
Մարիօթիս	3250	Սէտի	700

Դիմել առ Ֆ. Թ. ՕՍԻԹԱԼ և ԸՆԿ.
Ուիթոլլ խան
ՃԷՅՄՍ ՄՈՍ և ԸՆԿ
31, Ճէյմս Սդրիդ, Լիվըրբուլ

541

Արտօնատէր Ս. ՑՈՄԱՍԵԱՆ

ՏՊԱԳՐՈՒԹԻՒՆ ԱՐԵՒԵԼՔ ԼՐԱԳՐԻ

ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ ԵՐԿԱԹՈՒՂԻՔ

ԵՐԹԵՒԵԿՈՒԹԻՒՆ ԸՆԴ ՄԷՋ Կ. ՊՈԼՍՈՅ ԵՒ ՔԻՒՉԻՒՔ—ՉԷՔՄԷՃԷԻ

Սկսեալ ի 1 Հոկտեմբեր (Ն. Տ.) 1887, մինչեւ նոր տնօրինութիւն

Կ. ՊՈԼՍԷՆ ՔԻՒՉԻՒՔ—ՉԷՔՄԷՃԷ

ԹՈՒԱՀԱՄԱՐ ԿԱՌԱԽՄԲՈՑ

	4	6	8	10	2	12	14	16	18	20	22	24	26	28	30	32	34	36	38	40	42					
	Առաւօտ											Իրիկուն														
	ժ. վ.	ժ. վ.	ժ. վ.	ժ. վ.	ժ. վ.	ժ. վ.	ժ. վ.	ժ. վ.	ժ. վ.	ժ. վ.	ժ. վ.	ժ. վ.	ժ. վ.	ժ. վ.	ժ. վ.	ժ. վ.	ժ. վ.	ժ. վ.	ժ. վ.	ժ. վ.	ժ. վ.	ժ. վ.	ժ. վ.	ժ. վ.	ժ. վ.	ժ. վ.
Կ. Պոլիս	6 15	6 49	7 17	7 45	8 15	8 41	9 10	10 11	10 37	11 10	11 38	1 49	2 17	2 50	3 46	4 14	4 47	5 16	5 49	6 18	6 44	...	...	...	...	...
Գում—գափու	6 27	6 58	7 26	7 54	8 26	8 50	9 19	10 20	10 46	11 19	11 47	1 58	2 26	2 59	3 55	4 23	4 56	5 25	5 58	6 27	6 53	...	...	...	...	...
Եէնի—գափու	6 32	7 2	7 30	7 58	...	8 54	9 23	10 24	10 50	11 23	11 51	2 2	2 30	3 3	3 59	4 27	5	5 29	6 2	6 31	6 57	...	...	...	...	...
Տավուշան փաշա	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...
Սամաթիա	6 39	7 8	7 36	8 4	...	9	9 29	10 30	10 56	11 29	11 57	2 8	2 36	3 9	4 5	4 33	5 6	5 35	6 8	6 37	7 3	...	...	...	...	...
Եետի—գուլէ	6 44	7 12	7 40	8 9	8 37	9 4	9 32	10 34	10 59	11 33	12	2 12	2 39	3 13	4 9	4 36	5 11	5 38	6 13	6 40	7 8	...	...	...	...	...
Մագրիգիւղ	6 57	7 24	7 51	8 21	8 52	9 16	...	10 46	...	11 45	...	2 24	...	3 24	4 21	...	5 28	...	6 25	...	7 20	...	...	...	...	...
Այ Ստեֆանօ	...	7 33	...	8 30	9 4	9 25	...	10 55	...	11 55	...	2 33	...	...	4 30	...	5 32	...	6 35	...	7 29	...	...	...	...	...
Քիւչիւք Չէք.	...	...	...	...	9 14	...	...	...	...	12 3	...	...	...	...	...	...	...	...	6 43	...	...	...	...	...	...	...

ՔԻՒՉԻՒՔ—ՉԷՔՄԷՃԷԷՆ Կ. ՊՈԼԻՍ

ԹՈՒԱՀԱՄԱՐ ԿԱՌԱԽՄԲՈՑ

	3	5	7	9	11	13	15	17	19	21	23	25	27	29	31	33	35	37	39	1	41				
	Առաւօտ										Իրիկուն														
	ժ. վ.	ժ. վ.	ժ. վ.	ժ. վ.	ժ. վ.	ժ. վ.	ժ. վ.	ժ. վ.	ժ. վ.	ժ. վ.	ժ. վ.	ժ. վ.	ժ. վ.	ժ. վ.	ժ. վ.	ժ. վ.	ժ. վ.	ժ. վ.	ժ. վ.	ժ. վ.	ժ. վ.	ժ. վ.	ժ. վ.	ժ. վ.	ժ. վ.
Քիւչիւք Չէք	...	6 40	...	...	...	...	...	...	...	...	...	1 40	...		...	...	...	...	...	6 2	...	...	...	...	...
Այ Ստեֆանօ	6 20	6 49	...	7 45	...	8 40	...	9 43	...	11 10	...	1 49	...	2 50	...	...	4 47	...	5 49	6 13	...	...	...	...	...
Մագրիգիւղ	6 31	6 59	7 27	7 55	8 23	8 51	...	9 53	...	11 20	...	1 59	...	3	3 56	...	4 57	...	5 59	6 27	...	...	...	...	...
Եետի—գուլէ	6 43	7 11	7 39	8 8	8 35	9 4	9 38	10 5	11 4	11 32	1 27	2 11	2 44	3 12	4 8	4 41	5 10	5 43	6 12	6 42	7 6	...	...	...	...
Սամաթիա	6 47	7 15	7 43	8 12	8 39	9 8	9 42	10 9	11 8	11 36	1 31	2 15	2 48	3 16	4 12	4 45	5 14	5 47	6 16	...	7 10	...	...	...	...
Տավուշան փաշա	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...
Եէնի—գափու	6 53	7 21	7 49	8 18	8 45	9 14	9 48	10 15	11 14	11 42	1 37	2 21	2 54	3 22	4 18	4 51	5 20	5 53	6 22	...	7 16	...	...	...	...
Գում—գափու	6 57	7 25	7 53	8 23	8 49	9 18	9 52	10 19	11 18	11 46	1 41	2 25	2 58	3 26	4 22	4 55	5 24	5 57	6 26	6 52	7 20	...	...	...	...
Կ. Պոլիս	7 5	7 33	8 1	8 31	8 57	9 26	10	10 27	11 26	11 54	1 49	2 33	3 6	3 34	4 30	5 3	5 32	6 5	6 34	7	7 28	...	...	...	...

Փոքր ծրարներն անխտիր կ'ընդունուին ամեն կառախմբի մէջ, իսկ մեծ ծրարք Պոլսէն Մաքրի գիւղ կամ աւելի հեռի կայարանաց միջեւ բանող կառախմբոց մէջ միայն. Թիւ 1 և 2 կառախումբերն ունին Ա. Բ. և Գ. կարգի վակոններ. միւս կառախումբերն ունին միայն Բ. և Գ. կարգի վակոններ։

576